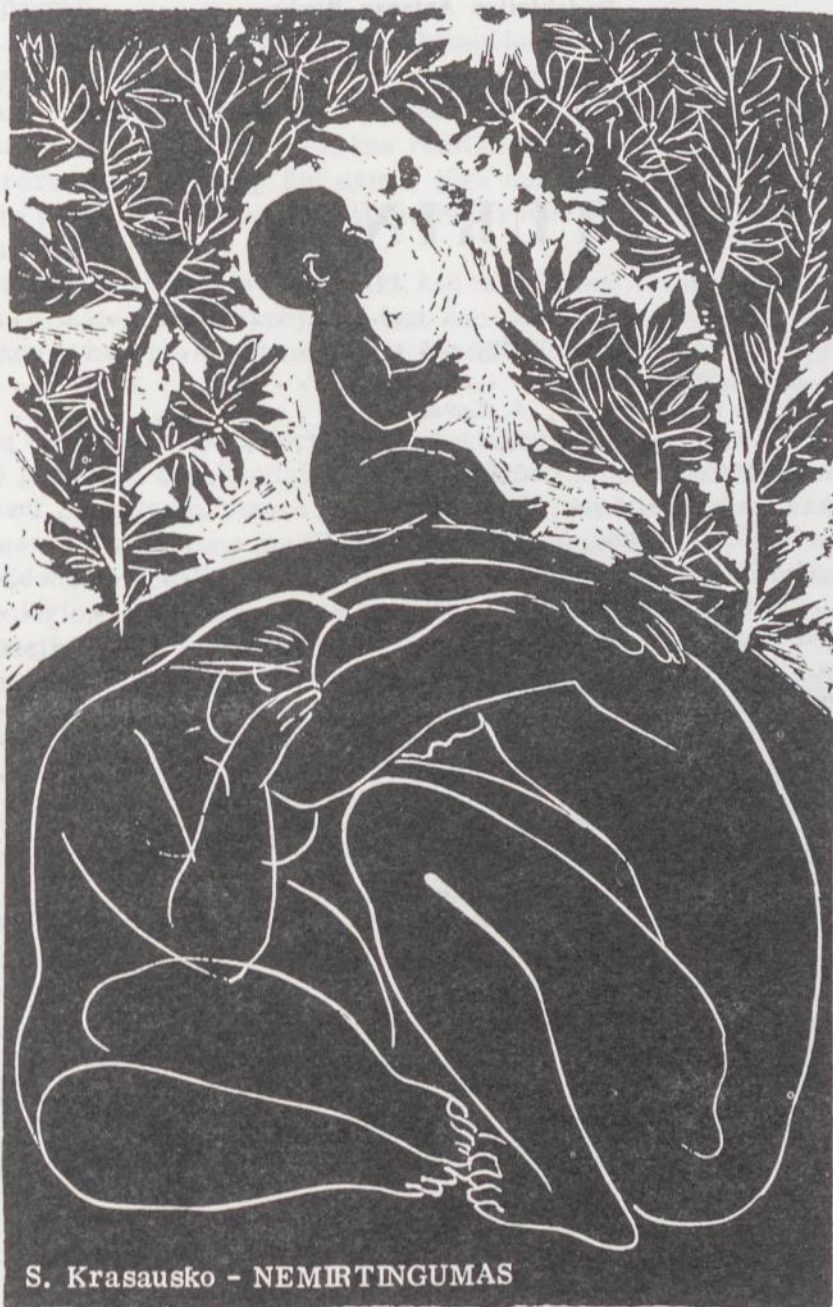

SVIESA

NO. 1

SAUSIS - VASARIS - KOVAS

1974 M.

S. Krasausko - NEMIRTINGUMAS

H.G.-2-C

ŠVIESA

The *Light*

Prenumeratos kaina: metams \$1.00
Pavienis numeris 25c.

Politikos, Mokslo, Meno ir Literatūros
Trimėnesinis žurnalas

Leidžia Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugija, 102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office at Jamaica, New York, under the Act of March 3, 1879

Redaktorius Antanas Bimba

No. 1 Sausis - Vasaris - Kovas (January - February - March) 1974

XXXX

TURINYS

Ivykių sukuryje	3
"Šviesos" 40-mečiui. Bronius Raguotis.	5
Senos Obelys. J. Ruzgis. Eilėraštis.	8
Paminklas keturiems komunistams. A. Kovas.	9
Marija Aparesida. Antanas Vaivutskas.	10
Nazimas Hikmetas 1902-1963. A. Gučiūnietis.	12
Tėvynės sąvoka ir mūsų meilė jai. Vacys Reimeris.	14
Iš kur atsirado žemė ir dangus? Antanas Juška.	16
Vienas iš daugelio. Petras Žemkauskas.	18
Darbininkiškai. Pranas Vainikonis. Eilėraštis.	18
Neužstok! Dana Blionskytė. Eilėraštis.	18
Žemė dainuoja. Violeta Čepulytė. Eilėraštis.	18
Daina apie gimtinę. Petras Žemkauskas. Eilėraštis.	19
Eilėraštis. Ineza Janonytė.	19
Iškalti posmai mūs širdy. Albina Gudynienė. Eilėraštis.	19
Amerikos lietuvių archyvas. D. M. Šolomskas.	20
Kaip nugalėti baimę? Docentas Napoleonas Indrašius.	21
Portretas. Juozas Macevičius. Eilėraštis.	23
Kodėl ir kaip vienuolis tapau ateistu. Bronius Jauniškis.	24
Antrasis gyvenimas. Vytautas Rudokas. Eilėraštis.	25
Užsieniečių įvertinimas. Vandalinas Junevičius.	26
Laiškas iš Dainavos. V. Ulčinskas.	27
Sąmokslas. Aleksys Churginas. Eilėraštis.	28
Puota. Aleksys Churginas. Eilėraštis.	28
Gyvenimo tikslas - nešti džiaugsmą žmonėms. Algirdas Vyžintas.	29
Suraski tą žvaigždėlę. Paulius Širvis. Eilėraštis.	31
LLD reikalai. Ieva Mizarienė.	32

ŠVIESA, Nr. 1, 1974

ĮVYKIŲ SŪKURYJE

Tiesa, kad mes gyvename gadynėje, kurioje tarptautiniuose santykiuose neturime nė mažiausios garantijos prieš netikėtumus arba staigmenas, bet džiugu, kad šie metai prasidėjo gan optimistiškoje atmosferoje. Tam yra pagrindo. Labai sunkiai pasiektos paliaubos Indokinijoje ir Vidurio Rytuose, nepaisant iš kariavusių pusių nusiskundimų ir viena kitai primetimų, kad susitarimai kasdien laužomi, šiaip taip laikosi, su visos žmonijos troškimu ir linkėjimu, kad tuose pasaulio kampuose su laiku bus surastas kelias į pastovią taiką. Nepaisant tiesiog desperatiškų pastangų iš reakcinių Amerikos ir viso kapitalistinio pasaulio jėgų pusės sugražinti į Jungtinių Amerikos Valstijų ir Tarybų Sąjungos santykius šaltojo karo laikus jų aštriausiose formose, kol kas, nepavyko, ir mes tvirtai tikime, kad bent jau šiemet - nepavyks.

Šią mūsų ir visų geros valios žmonių, trokštančių pastovios pasaulinės taikos, viltį sustiprina numatytos mūsų prezidento ir valstybės sekretoriaus kelionės į Tarybų Sąjungą naujiems pasitarimams, kuriems pagrindą sudarys iš abiejų pusių nuoširdus siekimas tuos santykius toliau plėsti ir gerinti. O tą, kas realistiškai ir blaivai žiūri į pasaulinę situaciją, įtikinėti nereikia, kad tarp šių dviejų jėgų santykiai yra lemiamasis faktorius, ka mes turėsime, ką pasaulis turės ne tik šiemet, bet ir numatomoje ateityje: pasaulinę taiką ar branduolinę katastrofą?

Kaip sakytą, mes esame su tais, kurie tiki, kad mes esame išvakarėse ne silpnėjimo pasaulinės taikos reikalo, bet stiprėjimo, kad nuo dabar vienas po kito mūsų laimės ne ginkluotų konfliktų ir kruvinių karų kurstytojai, bet taikos mylėtojai ir už taiką kovotojai. . .

Bet šiuo tarpu visos žmonijos dėmesyje taip pat labai svarbią vietą užima pirmoje vietoje Amerikos, o paskui ir viso kapitalistinio pasaulio energetikos krizė ir ekonominis atoslūgis. Nepaisant prezidento Nixono ir jo ekonomistų pakartotinių drąsinimų ir užtikrinimų, kad nauji, geri laikai, mums jau tik už kampo, kad negalima nė kalbėti apie krizę, kad mes, kaip prezidentas išdidžiai pareiškė savo pranešime Kongresui, neturėsime nė paprasčiausio atoslūgio, ekonominį atoslūgį, ir dar labai rimtą, mes jau gyvename. Kainos toliau kyla, infliacija toliau didėja, bedarbių armija toliau auga šimtais tūkstančių "rekrūtų", energijos stoka vis skaudžiau demoralizuoja visą šalies gyvenimą. Taip, atoslūgį, ir dar labai rimtą, mes turime, tiktai klausimas yra, ar jo mums ir užteks, ar jis išsigims į rimtą krizę.

Labai svarbu ir tas, kad šita ekonominio atoslūgio liga serga ne tik mūsų Amerikos ekonomika, bet viso kapitalistinio pasaulio. Tokioje Anglijoje ji dar rimtesnė ir pavojingesnė. Ekonominiais negalimais taip pat skundžiasi ir Vakarų Vokietija, ir Prancuzija, ir Italija, ir Japonija.

Kaip šios kapitalistinio pasaulio ekonominės negerovės, kaip šis jo ekonomikos atoslūgis atsiliepia į socialistinių šalių ekonominius reikalus, į jų prekybinius santykius su kapitalistinėmis šalimis? Kodėl šis klausimas nediskusuojamas spaudoje? Įdomu. . .

Tuo tarpu iš Tarybų Sąjungos nesigirdi nė mažiausios užuominos apie jokią jos ekonomikoje atoslūgį. Kaip tik priešingai: Ji šiuos metus pradėjo su didžiausiu pasitikėjimu ir konkrečiais ekonominiais planais gerokai pasistumėti pirmyn.

Gražiausiu ir mūsų lietuviškoms širdimis brangiausiu pavyzdžiu yra mūsų gimtasis kraštas Tarybų Lietuva. Štai kas joje suplanuota ir pasimota pasiekti šiais 1974 metais:

PRAMONĖ. - Elektros energijos gamyba Lietuvos TSR padidės 3,6 procento; jos bus sunaudojama 7,000,000 930 kilovatvalandžių.

Įvairių rūšių sieninių medžiagų gamyba padidės beveik 4 procentais, surenkamųjų gelžbetonio konstrukcijų - 4 procentais.

Liaudies vartojimo prekių bus pagaminama 16,2 procento daugiau.

ŽEMĖS ŪKIS. - Žemės ūkio bendrosios produkcijos gamyba, palyginus su praėjusiais metais, padidės 5 procentais, tame tarpe visuomeniniame ūkyje - 9 procentais.

1974 metais planuojama supirkti 508,000 tonų galvijų mėsos bei paukštienos, 1,610,000 tonų pieno, 300,000,000 kiaušinių, 222,000 tonų, grūdų, 210,000 tonų bulvių, 650,000 tonų cukrinių runkelių.

Šiais metais respublikos žemės ūkis gaus 1,764,000 tonų mineralinių trąšų - 130,000 tonų daugiau, negu praėjusiais metais, 5,530 traktorių, 1,150 javų nuėmimo kombainų bei daug kitos technikos.

Numatyta nudrenuoti 150,000 hektarų šlapių dirvų.

17,000,000 rublių skiriama tarpkolūkinių statybos organizacijų gamybinei bazei vystyti.

TRANSPORTAS ir KAPITALINĖ STATYBA. - Bendrojo naudojimo transporto krovinių apyvarta padidės 7,4 procento. Keleivių pervežimas padidės 3,1 procento; numatoma atidaryti 15 naujų susisiekimo autobusais linijų, kurių bendras ilgis sieks 800 kilometrų.

Bendrojo naudojimo automobilių parkas bus papildytas 500 autobusų ir 500 lengvųjų taksų.

Numatoma suremontuoti 4,170 kilometrų kelių.

Bendra kapitalinių įdėjimų apimtis, panaudojant pagrindinius fondus, pasieks beveik 1 milijardą 300 milijonų rublių.

Kapitalo įdėjimai pramonei vystyti, palyginus su praėjusiais metais, padidės 12 procentų.

Gyvenamųjų namų statybai iš visų finansavimo šaltinių šiais metais skiriama 260,800,000 rublių.

Komunaliniam ūkiui vystyti planuojama paskirti 34,700,000 rublių.

Kapitalo įdėjimai švietimo, kultūros bei sveikatos apsaugos objektų statybai sudarys 48,600,000 rublių.

LIAUDIES GYVENIMO LYGIO KĖLIMAS. - Vienam gyventojui tenkančios realiosios pajamos respublikoje, palyginus su 1973 metais, padidės 5 procentais, o kolūkiečių - 7 procentais.

Butinių patarnavimų apimtį numatoma padidinti 6 procentais, o kaimo vietovėse - 7,1 procento.

Lietuvoje numatoma atiduoti naudojimui 1 780,000 kvadratinių metrų bendrojo gyvenamojo ploto.

Kaimo gyventojai gaus 7,500 kooperatinių ir individualių gyvenamųjų namų.

Iki 1974 metų pabaigos dujomis naudosis mieste 73 procentai, o kaime - 35 procentais butų.

Įvairių žinybų vaikų darželiuose bei lopšeliuose vaikų skaičius pasieks 110,000, juos lankys beveik 30 procentų ikimokyklinio amžiaus vaikų.

Lietuvos aukštosios mokyklos paruos 7 tūkstančius, o vidurinės specialiosios mokyklos - 15,300,000 specialistų.

BRONIUS RAGUOTIS

"JŪS TEN, MES ČIA, O
MŪS TIKSLAI BENDRI"

- V. Mykolaitis-Putinas

"ŠVIESOS" 40-MEČIUI

"Jei man kas tuomet (1934 m.) būtų pasakęs, kad 1964 metais mes visi tuolaikinio kolektyvo nariai būsime gyvi, kad žurnalas tebeišeidinės ir mes džiaugsimės 30-tąja sukaktimi, vargiai būčiau tikėjęs, būtų atrodę, kad pranašystė per daug drąsi!" - rašė prieš dešimtį metų apie "Šviesą" jos pirmasis redaktorius Rojus Mizara.

Nuo šių žodžių pabėgęs laikas skaudžiai išretino žurnalo pirmosios redakcinės kolegijos narius: gyvųjų tarpe nebėra R. Mizaros, J. Kaškaičio, S. Sasnos-Sasnauskienės, V. J. Senkevičiaus. "Šviesos" leidimo ir redagavimo visa našta nūn gula ant vienintelio žurnalo veterano, ats. redaktoriaus (nuo 1936 m.) A. Bimbos pečių. Tačiau kadaise atrodžiusi "per daug drąsi" pranašystė visiškai pasitvirtino: Bruklinė leidžiamas Lietuvių Literatūros Draugijos (toliau - LLD) trimėnesinis žurnalas "Šviesa" sulaukia jau ir keturiasdešimties metų.

"Šviesos" sukaktis teikia progos ieškoti jos ištakų ir giminytės, nusikelti į ankstesnius laikus.

I.

Populiaraus teorinio socialistinės dvasios žurnalo klausimas ne kartą keltas įsikūrus Amerikos lietuvių socialistų sąjungai (1905 m.). Jos leidinyje "Kova", vietinėse socialistų organizacijose jau 1909 m. buvo balsų dėl tokio žurnalo leidimo ("Kova", 1909, Nr. nr. 11, 49). Paskui jo reikalai svarstyti kone kasmet to laiko žymių socialistinio judėjimo veikėjų, jų tarpe J. Šukio, L. Prūseikos, jaunesnės kartos socialistų A. Bimbos ir kitų raštuose. LSS suvažiavimuose (VII-ajame 1913 m., VIII-ajame 1914 m.) buvo nutarta "išleidinėti teoretiską žurnalą". Jis vadintas "Mūsų takai" (žr. "Kova", 1914, Nr. 32).

Bronius Raguotis

V. Kapsukas 1916 m., gyvenęs tūmet Škotijoje, pritarė "Amerikos draugų sumanymui" ir pasveikino "pradėjus tai vykdyti gyvenime".

1916 m. VI. Filadelfijoje ir pasirodė žurnalo "Naujoji gadynė" pirmasis numeris. Neilgai, pusantrų metų (1916.VI.-1917.X.) gyvavęs žurnalas atliko didelį vaidmenį JAV lietuvių socialistiniame judėjime, apskritai vystant lietuvių marksistinę-visuomeninę bei estetinę-kritinę mintį. 1917 m. pabaigoje "Naujoji gadynė" buvo priversta užsidaryti, ir JAV pažangieji lietuviai neteko teorinio leidinio, kurio stygius buvo gan smarkiai pajustas, ypač sudėtingesniais politinio-visuomeninio gyvenimo momentais.

Po kurio laiko - mažne apie 1923-4 metus - žurnalo klausimas vėl pradėtas kelti ir judinti. "Kiekvienas mūsų jautėme, - nurodo A. Bimba, - kad dienraščių mums neužtenka. Jie negali pavaduoti žurnalo" ("Šviesa", 1943, Nr. 4). Teorinio periodi-

nio leidinio negalėjo atstoti nei politinių-visuomeninių brošiūrų, nei knygų leidimas. A. Bimbos nurodymu, naujo žurnalo reikalai buvo diskutuoti daugiau kaip dešimtį metų, kol nutarta, kad jis bus leidžiamas Lietuvių Literatūros Draugijos, vienijusios kelis tūkstančius pažangiųjų Amerikos lietuvių. Kaip rašė "Laisvės" redakcija, žurnalo reikalingumą lėmė "kapitalistinės kultūros krizė, socializmo statyba Sovietų Sąjungoje, plėtimas mūsų (proletarinio - R. R.) meno tarp lietuvių darbininkų. . ." ("Laisvė", 1933, III, 25). Žurnalo pasirodymą greitino taip pat ir apie 1930 m. JAV lietuvių pažangiajame judėjime susidariusi sudėtinga padėtis, reikalavusi turėti teorinio pobūdžio leidinį, nagrinėjantį išskylančias politikos ir kultūros problemas.

"Vienas didžiųjų Lietuvių Literatūros Draugijos užmojų, - yra pabrėžęs R. Mizara, - buvo nutarimas (1933 m. LLD IV suvažiavime - B. R.) pradėti leisti žurnalą "Šviesa". Jos pirmasis numeris išėjo 1934 m. vasario mėnesį.

II.

"Šviesa" pasirodė kaip kartą per tris mėnesius einąs politikos, mokslo, meno ir literatūros žurnalas. Dar tebeplanuojant jį leisti, pasireiškė ir skirtingų požiūrių į žurnalo kryptį bei profilį. Vieni skaitytojais pageidavo, kad "Šviesa" būtų išimtinai teorijos ir mokslo, kiti - persveriamą grožinės literatūros žurnalą. Ats. redaktorius ir redkolegijos nariai siekė "Šviesai" suteikti populiarąs teorinio leidinio profilį, t. y. atsižvelgiant į skaitytojų lygmenį išlaikyti teorinį nagrinėjamų klausimų ir temų interpretavimą, skiriant žymią vietą grožinės literatūros kūriniais.

Pasekė "Šviesos" keturių dešimtmečių kelią, pastebėtume, kad žurnalo leidėjai ir redaktorai gebėjo derinti žurnale politikos, meno ir literatūros sąveiką. Politikos ir visuomenės santykių sritis visą laiką buvo dėmesio centre. Tomis temomis į "Šviesą" rašė žinomi JAV lietuvių publicistai A. Bimba, R. Mizara, V. Tauras-Vidikas, A. Petrika, F. Abekas (M. Akelaitis), A. M.

Metelionis ir kt., o taip pat TSRS ir Lietuvos autoriai (V. Kapsukas, Z. Angarietis ir kiti.) Istorinio bei istorinio-teorinio pobūdžio "Šviesos" raštai, skirti JAV, tarptautinio judėjimo, Tarybų Sąjungos bei Lietuvos gyvenimo problemoms yra išlaikę ne tik interesą. Jie parodo žurnalo pažangias marksistinės pozicijas, kurias užėmė "Šviesos" autoriai, spręsdami sudėtingus laiko klausimus. Marksistinės ideologijos, istorijos progreso kriterijai buvo pagrindiniai nušviečiant ir nagrinėjant einamąjį ir istorinį procesą.

Pastovi vieta "Šviesoje" atiteko grožinei literatūrai bei literatūros kritikai. Atskirais žurnalo periodais, kaip antai, karolai-kotarpriu, literatūros kūriniai bei kritikos raštai dargi sudarė svarbiausiąją žurnalo dalį. "Šviesa" iš esmės koncentravo JAV lietuvių proletarinių rašytojų kūrybą. Su kritikos bei kultūros palikimo temos straipsniais aktyviai reiškėsi A. Petrika, R. Mizara, V. Bovinas, S. Jasilionis, J. Kaškaitis, A. Bimba. Iš "Šviesos" komplektų susidarytų stambus ir įdomus lietuvių kritikos bei mokslo raštų tomas.

Sudėtingesnis kitų žurnalo sričių vaizdas. Mokslo temos ir jų populiarizacija ne visada atsispindėjo tokiu mastu ir pavidalu, kokiu norėjo "Šviesos" redaktorai.

Tad žurnalo keturiasdešimtmečio kelias nebuvo tik kylanti kreivė.

III.

"Šviesai" teko pergyventi sudėtingų laikotarpių ir momentų, susidurti su įvairiais sunkumais. 1954 m. pradžioje JAV valdžios organai įtraukė LLD į vadinamų subversyvių organizacijų sąrašą, ir tai grėsė žurnalo likimui. Kone ketverius metus (iki 1957 m. spalio mėn.) truko, kol buvo apsiginta nuo šių neteisėtų valdžios veiksmų. Tačiau ir tokiomis sąlygomis žurnalo leidimas buvo tęsiamas, nors dėl lėšų stokos ir sumažintos apimties (16 puslapių). Viena kitą kartą (1938 m., 1958 m.) buvo iškilęs klausimas ir dėl "Šviesos" sustabdymo, tačiau po diskusijų išspręstas žurnalo naujai. Bene sunkiausia žurnalui literatūriniai

vietos pajėgų problema, kuo toliau, tuo aktualesnė. Bet svarbiausia tai, kad žurnalas nepertraukė savo veiklos, tad jo sukakties amžius dar garbingesnis.

“Šviesos” gyvybingumą, A. Bimbos žodžiais, lėmė jos leidėjų ir redaktorių pasitikėjimas JAV lietuvių darbininkų dvasine energija ir kūrybiškumu, jų idėjine materialine parama. Žurnalas buvo sumanytas kolektyvinės minties. Jo gyvavimo, turinio, profilio klausimai kuo plačiausiai svarstyti LLD narių tarpe bei suvažiavimuose. Tūkstančiai JAV pažangiųjų lietuvių - LLD narių - buvo ir tebėra suinteresuoti “Šviesos” likimu. Žurnalo redakcinės kolegijos nariai ir, pirmiausia, jo ats. redaktoriai (R. Mizara, nuo 1936 m. iki šiol - A. Bimba) padėjo daug energijos, darbo ir sveikatos leisdami “Šviesą”, burdami jos autorius ir bendradarbius.

“Šviesa” nuo pat įkūrimo neturėjo ir neturi redakcijos aparato, nekalbant apie etatinius, apmokamus darbuotojus. Jos kolegijos nariai įvairiais žurnalo laikotarpiais (J. Gasiūnas, A. Gilmanas, J. Kaškaitis, J. Kuodis, L. Prūseika, V. J. Senkevičius, D. M. Šolomskas, V. Tauras-Vidikas ir kt.) taip pat dirbo kitą darbą, daugiausia dienraščių redakcijose ir jų pagalba žurnalui buvo aktyvesnis bendradarbiavimas jame. Kaip pažymi ilgametis LLD sekretorius D. M. Šolomskas, “Šviesoje” sunkiausias darbas buvo ir yra - tai atsakomingojo redaktoriaus. Jis suredaguoja raštus atliekamu laiku nuo kitų savo darbų. Per visą laiką R. Mizara ir A. Bimba žurnalo redagavimą turėjo atlikti viršlaikius dirbdami”. R. Mizarai mirus, nuo 1967 m. žurnalo redakcinė kolegija nebeegzistuoja, ir “Šviesą” tenka paruošti ir išleisti vienam A. Bimbai. Su laiku, mažėjant vietos bendradarbiams ir silpnėjant jų kūrybinei energijai, raštų žurnalui organizavimas iš vietos autorių tarpo likosi problema. Ats. redaktorius atlieka taip pat žurnalo literatūrinio ir techninio paruošimo darbus, kaip taisyklė, poilsui skirtu laiku. Daug rūpesčių pastaraisiais metais sudaro “Šviesos” išleidimo techniškai sunkumai.

Tat galima įsivaizduoti, kokio fizinio ir dvasinio įtempimio, dažnai pasiaukojimo reikalavo iš redaktorių ir bendradarbių žurnalo leidimo darbas. Už skelbiamus raštus jų autoriai jokio atlyginimo, išskyrus moralinį, negauna. Jokio atlyginimo neskiiriama nei ats. redaktoriui, nei redkolegijos nariams. Darbas ir bendradarbiavimas žurnale paremtas klasiniu-idėjiniu sąmoningumu, pareigos ir atsakomybės supratimu.

“. . . Mūsų idėjų ir idealų nesulaikomi laimėjimai mūsų senojoje tėvynėje Lietuvoje ir visame socialistiniame pasaulyje bei pavergtųjų žmonių masėse visame kapitalistiniame pasaulyje, - pabrėžta “Šviesos” 30-mečio jubiliejaus numeryje, - mums tarnauja neišsemiamu padrąsinimo, įkvėpimo ir paskatinimo šaltiniu”. Tokiu svarbiu impulsu ir parama žurnalui gyvuoti buvo ir nuo pat pirmųjų jo numerių užsimezgę ryšiai su TSRS lietuvių bei su gimtojo krašto - Lietuvos - autoriais.

IV.

“Šviesos” pasirodymą kaip labai svarbų įvykį vertino TSRS ėjęs komunistinis žurnalas “Priekalas” (1933, Nr. 9). “. . . Kartu su V. Kapsuku džiaugiamės, - rašė prof. B. Pranskus-Žalionis, - kad šalia mūsų redaguojamo “Priekalo” draugai revoliuciniai lietuviai darbininkai pradėjo leisti savo marksistinį žurnalą “Šviesa”. Z. Angarietis žurnalo išleidimą sutiko kaip “sveikintiną dalyką”. “Šviesos” pirmuosiuose numeriuose (1934, Nr. nr. 2, 3, 4) su raštais pasirodė V. Kapsukas, Z. Angarietis, kiti TSRS lietuvių proletariniai rašytojai bei autoriai (E. Tautkaitė, B. Pranskus-Žalionis ir kt.). Žurnalas persispausdino svarbesnius raštus iš “Priekalo”, “Raudonojo artojaus”.

Jau antrajame “Šviesos” numeryje pasirodo publicistiniai kūriniai ir iš Lietuvos, rašyti ten gyvenusių autorių (J. Jurginio). Taip buvo pradėta tolydžio vis stiprėjusi “Šviesos” ir gimtojo krašto ryšių tradicija. Iš buržuazijos valdomos Lietuvos į “Šviesą” publicistikos, grožinės literatūros kū-

rinius siuntė J. Jurginis, A. Maginskas (J. Karčius), A. Jasutis (Julmis) ir kiti publicistai bei rašytojai. Kaip mena J. Būtėnas, tada kartkartėmis Lietuvą pasiekdavusia "Šviesa" susidomėjo ir P. Cvirka, A. Venclova, J. Šimkus, rūpinęsi, kaip galima būtų padėti šiam žurnalui ("Šviesa", 1964, Nr. 1). Apie to meto gimtojo krašto kultūros ir literatūros reiškinius (V. Mykolaičio-Putino romaną "Krizė", A. Venclovos novelių knygą "Naktis", almanachą "Prošvaistė" ir kt.) žurnale rašė A. Petrika, R. Mizara ir kiti JAV lietuvių autoriai.

Lietuvos rašytojų, publicistų, kultūros veikėjų bendradarbiavimas "Šviesoje" ypač sustiprėjo ir išsiplėtė Didžiojo Tėvynės karo metais. Jau 1942 m. pradžioje žurnalą pasiekė didelis pluoštas į TSRS gilumą pasitraukusių lietuvių tarybinių rašytojų (S. Nėries, A. Venclovos, K. Korsako, L. Giras, J. Šimkaus) kūrinių. Soprosos ir publicistikos raštais pasirodė K. Korsakas, J. Šimkus, P. Cvirka, J. Žiugžda, E. Miežėlaitis, V. Mozūriūnas ir kiti. Galima teigti, kad "Šviesa" ir kiti JAV lietuvių pažangieji leidiniai karo metais buvo labai svarbi tribūna Tarybų Lietuvos rašytojams ir publicistams. Literatūros mokslininko K. Doveikos duomenimis, per trejus karo metus (1942-1944 m.) žurnalas paskelbė apie 150 tarybinių lietuvių poetų eilėraščių, keliolika prozos kūrinių, taip pat publicistikos raštų. A. Venclova nurodo, kad šios JAV lietuvių ir "Šviesos" pastangos buvo "didžiulė moralinė ir materialinė parama". ("Šviesa", 1965, Nr. 2)

Iš kitos pusės, ir Tarybų Lietuvos autoriai, kiek leido karo sąlygos, tarybinėje spaudoje rašė apie JAV pažangiųjų lietuvių veiklą ir, beje, apie "Šviesos" žurnalą. A. Venclova 1944 m. "Literatūros ir meno" laikraštyje (1944, kovas, Nr. 3 (16)) parašė apie "Šviesos" dešimtųjų metinių sukaktį.

Gimtojo krašto autorių ryšių su "Šviesa" tradicija platesniu mastu ir aktyvumu vėl atgijo per pastaruosius dešimt metų. Pranešime žurnalo trisdešimtmečio proga, ats. redaktorius A. Bimba aukštai įvertino

"Šviesai" teikiamą literatūrinę paramą iš Tarybų Lietuvos.

Glaudūs bendradarbiavimo kontaktai padeda įvairinti ir tobulinti žurnalą. Jo leidėjai, kiek tai įmanoma, siekia išlaikyti deramą santykį tarp vietos ir Lietuvos autorių, tarp raštų apie JAV, pasaulio ir Lietuvos gyvenimą.

* * *

"Šviesos" keturiasdešimtmečio sukaktis - įvairiopa reikšminga. Tai - seniausias ir ilgiausiai einantis lietuviškas visuomenės, mokslo ir literatūros žurnalas. Nei viena kita JAV lietuvių srovė negebėjo tokį laiką ištesti žurnalo leidimo. Lietuvoje ėjusius tokio profilio žurnalus taip pat neretai ištikdavo palyginti greita mirtis, ir nei vienas iš jų, dargi ilgiau gyvavęs ar gyvuojantis, kol kas nėra pasiekęs tokio amžiaus kaip "Šviesa". Pabrėžtina, kad tai pažangios marksistinės krypties žurnalas, ir jo sukakties reikšmė juo didesnė mūsų nacionalinės spaudos ir kultūros istorijoje.

J. Ruzgis

Senos Obelys

Iš pamirštų gimtinių klonių,
Iš tolimų skaidrių dienų
Vis eina obelys geltonos
Į mano sujauktus sapnus.

Apstoja guolį, blyškų langą,
Ir liūdnoje jų šakose
Tarytum kirvio plienas žvanga
Mėnulio mėlyna šviesa. . .

Jos guodžiasi senatve, ir graudžiai
Man imas skūstis, jog pikti
Vaikėžai metūgius nudaužė,
Nudraskė obuolius anksti. . .

Lyg aš galėčiau jas uždegti
Pavasariu ir jaunyste,
Lyg aš galėčiau jas pridengti
Šventa žydėjimo skraiste. . .

Paminklas keturiems komunistams

Pačiame Kauno centre, tarp Ažuolyno šlaitų ir judriausios miesto magistralės - Lenino prospekto - plyti šimtmetis parkas. Tai viena gražiausių vietų mieste, kasdien - žiemą ir vasarą - sutraukianti pailsėti tūkstančius kauniečių. Gruodžio 27 dieną šiame parke iškilmingai atidengtas paminklas Keturiems komunistams - Karoliui Poželai, Juozui Greifenbergeriui, Kaziui Giedriui ir Rapolui Čarnui.

Prieš 47 metus Kaune, VI forte, kur tuo metu buvo karo kalėjimas, šiuos keturis komunistus sušaudė tik ką perversmo keliu valdžią užgrobę fašistai.

Didvyriškųjų kovotojų atminimas, kuri visus tuos dešimtmečius šventai saugojo Lietuvos komunistai, kurių vardus ir darbus didele pagarba apgaubė Tarybų Lietuvos liaudis, dabar įkūnytas vario monumente. Jį sukūrė respublikos liaudies dailininkai N. Petrulis ir B. Vyšniauskas bei architektūros daktaras K. Šešelgis. Iš Kauno istorijos muziejaus sodelio nuo garsiosios Komunarų sienos, į parką perkelti ir po paminkline granito plokšte palaidoti žuvusiųjų palaikai.

Išpūdingos buvo paminklo atidengimo iškilmės. Jose dalyvavo Lietuvos Komunistų partijos ir respublikos vyriausybės vadovai, revoliucinio judėjimo Lietuvoje dalyviai, sušaudytų komunistų bendražygiai ir artimieji, tūkstančiai kauniečių. Po to įvykusiame revoliucinio judėjimo veteranų atsiminimų vakare kalbėjo B. Baranauskas, M. Chodosaitė, F. Krastinis, - žmonės, artimai pažinoję sušaudytuosius, kartu su jais dirbę pogrindyje.

- Karolis Požela, Kazys Giedrys ir Juozas Greifenbergeris, - pabrėžė vakaro metu partijos istorijos instituto direktorius R. Šarmaitis, - buvo tiesioginiai Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos dalyviai. Revoliucijos kovų aistrą jie atnešė į gimtąjį kraštą ir šia aistra uždegė tūkstančius darbo žmonių. Vienas pirmųjų, kurie paėmė į rankas jų atneštą revoliucijos ugnį, buvo Rapolas Čarnas. Keturių bebaimių kovotojų veikla ir jų tragiška mirtis įkvėpė tais sunkiais laikais Lietuvos komunistus atkakliai ir ilgametei kovai, kuri 1940 metais buvo apvainikuota pergale.

A. KOVAS

ANTANAS VAIVUTSKAS

MARIJA APARESIDA

Iš gyvenimo Brazilijos kavos fazendoje

1

- Marija Apa-re-siii-da! - sušukdavo Andriukas penktą valandą ryto, praeidamas pro jos namelį.

- Ateinu! - tamsoje atsiliepdavo priki-męs, mieguistas balselis, ir pasirodydavo mergytė, nešina blizgančiu skardiniu indu. Priartėjusi pasisveikindavo:

- Bom dia, Lituano! (Labas rytas, Lietuvil! (port.))

Kažkodėl jai patiko berniuką vadinti ne Andriuku (portugalų kalba Andrezinjo), o Lituano. Andriukas atsakydavo tuo pačiu "Bom dia".

Taip kartodavosi kas rytas. Andriukas pašaukdavo Mariją Aparesidą, nes, kaip ji sakėsi, baugu vienai tokiu laiku eiti į Kaza grandę (Casa grande - taip brazilai vadina fazendos rūmus.) pieno parsinešti.

Dulkėtas kelias leidosi į slėnį, kurio vidury stūksojo nedidelis grublėtų raudonmedžio rąstų tiltas. Po juo dusliai, lyg požemyje, čiurleno upeliūkštis. Už tilto - įkalnė ligi pat Kaza grandės vartų. Vartai buvo sunkūs, vienpusiai, obliuotų storų lentų, prirtvirtinti kalvėje kaltais geležiniais vyriais ir skyrė ketureilę kolonų namų gyvenvietę nuo fazendos administracinės teritorijos.

Anapus vartų, apsupti vešlios gyvatvorės, tarp didelių lapuočių skendėjo Kaza grandė su savo sandėliais, malūnu, lentpiūve. Prie fazendos kontoros laiptų, vedančių į verandą, blankiai elektros lemputės apšviestame skrituly tartum pakaruoklis kabojo varpas. Jo dūžiai rytui brėkstant aidėdavo niūriai,

įsakmiai. Varpui suskambus, kolonai privalėjo rinktis Kaza grandės aikštėje, pasiimti padargus ir kulniuoti į kavyną.

Tą ankstyvą priešaušrį danguje mirgėjo aibės žvaigždelių. Žemės paviršių dar gaubė tirštos sutemos. Žvarbus oras tarsi spygleniais badė skruostus, basas kojas, rankas.

Protarpiais pragysdavo niekad nepasivėluojantys gaidžiai, tingiai ameldavo šuo, kažkur atsiliepdavo antras, trečias.

Sunkiai įkalnėn šnoštė Marija Aparesida. Kartkartėmis ji sustodavo, gaudydama vėšų orą.

- Neskubėk, Lituana! - prašydavo mergytė.

- Kas tau? Pavargai? - klausė Andriukas.

- Ne. Man šalta. Aš visa drebu.

- Niekis. Tuoj būsim vietoj, ten apšilsis, - guodė ją Lituanas.

Ir jiedu ėjo toliau. Mergytė kiekvieną kartą aiktelėdavo, užsigavusi koją į kelio akmenis.

2

Su Marija Aparesida Andriukas susipažino jau rytojaus dieną, kai jos didelė šeima atsikraustė į fazendą. Mergytė, tartum indėnė, buvo tamsiai bronzinės spalvos, įdubusia krūtinėle, be galo suvargusi. . . Jos juodų, ant akių užkritisų plaukų kitaip negalėjai pavadinti, kaip karčiais. Andriukui labai patiko didelės, mėlynos Marijos akys, čia švytinčios laime, čia ūmai nuliūdusios,

apsiašarojusios. Kalbėdavo ji lėtai, tyliai, ant nieko nepykdavo, nei ant akmens, kurs sužalodavo jos suskirdusias, bišio de pe iškreivintais pirštais kojas, nei ant savo pamotės, kuri Marijos nekentė, negailėdama jai vijoklio rykščių, šiurkščių žodžių.

- Kiek tau metų, - kartą paklausė Andriukas.

- Man? - paraudo jinai. - Dvylika.

Andriukas truputį nustebo, nors apie amžių per mažai teišmanė. Tokia ji mažytė, silpnutė, liesutė. . . "O aš maniau, kad aštuoneri ar devyneri", - svarstė berniukas.

- O kodėl tu turi du vardus? - teiravosi berniukas.

Ji paaiškino, kad gimė, tėvams dar nesusituokus, todėl prie Marijos vardo tėvai pridėjo Aparecida, atseit, Atsiradusi arba Pasirodžiusi.

Greit įjėdu susidraugavo, kaip nejučiomis susidraugaujama vaikystėje. Andriukas dar nedaug buvo pramokęs portugališkai, mažai pažinojo aplinkos pasaulį. Čia jam padėdavo Marija Aparecida. Jinai mokė, kaip atskirti nuodingas gyvates nuo nenuodingų, kaip sumažinti skausmus, kai tau įkanda piktoji širšė arba klastingasis didžiaakis voras; jinai mokė, kaip grečiau pastebėti ir mikliai iš kojų panagių su adata iškrapštyti tą biauzybę "bišio de pe".

Marija kvatodavo, kai jos naujasis bičiulis netaisyklingai tardavo buro, fazendiero, fiebre, fiyo, vejo. . .

- Bobinho, - pataisydavo ji, - diz assim: burro, fazendeiro, febre, filho, velhol (Kvaileli, tark taip: asilas, fazendos šeimininkas, karštligė, sūnus, senis).

Tuo būdu Andriukas palyginti gan greitai išmoko portugališkai, nes jo draugė buvo lankiusi "Grupo escolar" (pradinę mokyklą) iki antro skyriaus, namuose turėjo vieną kitą knygelę.

Iš Marijos Aparecidos trumpučiu pasipaskojimų Andriukas sužinojo, kad mergytė anksti liko be motinos; ji prisimena tikrai žvakes, smilkstančias prie motinos karsto, paskui nykias laidotuves mažame San Paulo valstijos miestelyje.

Jos tėvas, vardu Atilijas, kilęs iš italų imigrantų šeimos, buvęs vienos fazendos ūkvedys, susivaidijo su savo šeimininkais ir turėjo bėgti nuo keršto. Po motinos mirties jis pasiliko su trim vaikais, kurių vyriausia buvo Marija Aparecida. Netrukus tėvas vedė antrą kartą. Jų šeimoje atsirado dar du mažyliai. Jie niekur pastoviai nebeįsikūrė ir bastėsi iš vienos fazendos į kitą.

- Pamotė dona Laurinda manęs nemylė, - sakydavo jinai. - Verčia mane dirbti dieną naktį, skriaudžia. Namuose stinga duonos, vaikštome, kaip matai, skarmaluoti, kamuoja nesibaigiančios ligos. . .

Iš tiesų, žmonės matydavo Mariją Aparecidą ir vandens didžiulę skardinę nuo bikos (vandentiekio kranelis) ant galvos į namus benešančią, ir žabus iš miško kurui tempiančią, ir broliukus prausiančią, ir pietus tėveliui į kavyną nešančią, o kavos derlių nuimant - dirbančią šalia tėvelio.

- Nežinau, kada baigsis šis sunkus gyvenimas, - liūdnei kone pro ašaras kalbėdavo mergytė. - Kuo aš būsiu užaugusi, dieve manol! Jei įmanyčiau, šiandien pat išeičiau iš namų kitur laimės pasieškoti. Bet ne, negaliu. Aš labai myliu tėvelį, broliukus. Ir ką gi aš kitur susirasiu! . . . Žinai, Lietuvai, kartais man užaina keista mintis. . . Palikti viską ir iškelti į dangų, ten, kur mano motinė. . .

Andriukui pasidarydavo labai graudu, klausantis šitų neviltes žodžių. Ir jis nesugalvodavo, kaip ją paguosti.

- Sakyk, Marija Aparecida, ar tu sergi? - somodavo tokiais atvejais jis jos paklausti.

- Nežinau. Kažkas yra krūtinėje. Sunku atsikosėti. Naktimis pabundu, smarkiai išprakaitavusi. - Ir tuoj pakreipdavo kalbą:

- Lietuvai, verčiau tu man papasakok, kaip atsiradai Brazilijoje, ar tavo žemėj auga kava, ar tokie gražūs paukšteliai, tokios aukštos palmės, kaip čia?

3

Erdvi, jaukiai apšviesta pieninė buvo įrengta karvidėje. Sklido saldus šviežio pieno kvapas. Vyriškis rankomis suko didžiulį krumplėtą centrifugos ratą. Iš apa-

rato į lovį tekėjo separuotas pienas, į švarutėlius bidonus - riebi grietinėlė.

Marija Aparesida ir Andriukas pieninėje jau rado keletą pečius pakuliniais maišais apsigobusių mulačių, negrių, senelių, porą vaikų. Marija susigūžė kampuityje ir laukė, kol į jos skardinę senuoras Kamilas - klišas, ūsuotas fazendos majordomas - įpils skystutėlio, jau ataušusio pieno iš lovio.

Šis pamėlęs pienas buvo skirstomas taip: pirmiausia jo gaudavo fazendos paršeliai, veršeliai, šunys; kitą dalį Kamilas išdalydavo fazendos kolonams, kad šie pamaitintų marijas aparesidas, andriukus ir jų broliukus bei sesutes, jų neskirstant nei pagal tautybę, nei pagal odos spalvą. Atėjęs penktą valandą ryto pasiimti pieno kolonas turėjo Kamilui atiduoti talonėlį su atspausdintu vienu žodžiu: "Leite", atseit, pienas. Mėnesio pabaigoje Kaza grandės kontoroj didysis fazendeiro padlaižys sąskaitininkas Felisijanas iš kolonų uždarbio už "Leite" atskaitys kaip už riebų pieną, tinkantį sviestui išsukti, sūriams suslėgti. . .

Andriukas žvilgtelėjo į savo bičiulę, tūnančią kertėje. Nors mergaitės veidelis buvo bronzinis, berniukas pamatė, kaip išblyškę jos skruostai, pajuodusios lūpos. Jis padėjo jai atsistoti ir pasiimti pieno davinį.

Abu drauge žygiavo namo. Rytuose ėmė rausvėti padangė, iš žemės kilo rūkas. Jiedu sustojo prie vartų, po blausia elektros šviesele Marija Aparesida virpėjo. Jinai atsirėmė į Andriuko petį.

- Kas tau, mergyte? - šuktelėjo berniukas.

- Nieko. Truputisilpna. . . Tuoįpraeis.

Bet mergaitė sverdėjo, jos kojos linko.

- Lituanai, - dusliai, gaudydama orą, šnabždėjo Marija Aparesida. - Tu esi man labai geras. . . Parnešk pieną mano broliukams. . .

Iš jos degančių, išplėstų akių nuriedėjo dvi didžiulės ašaros.

Marija Aparesida bejėgiškai sukniubo. Iš rankos jai iškrito skardinėlė, ir pro sukepusią burną paplūdo kraujas.

Ir ant raudonos žemės pasiliejo separuotas melsvas pienas. . .

A. Gučiūnietis

NAZIMAS HIKMETAS

1902-1963

N. Hikmetas į turkų literatūrą atėjo kaip drąsus novatorius ir savo kalbos atnaujin-tojas. Jis nepripažino liaudžiai nesupran-tamos užsieninių poetų kalbos. Jis į turkų poeziją įnešė naują, revoliucinį turinį ir pirmas paruošė laisvo ritminio eilėraščio formą. Labai vertindamas poezijos funk-cijas, jis kūrė liaudžiai suprantamą poeziją.

N. Hikmetas gimė 1902 m. Solonikuose, aristokratų šeimoje. Mokinosi karinėje jūrininkų mokykloje, iš kur 1919 m. buvo pašalintas už dalyvavimą revoliuciniame išstojime, jūrininkų laive. Jo jaunystė praėjo Turkijos nacionalinio judėjimo dra-matiniame istorijos laikotarpyje.

Turkijos buržuazija, pralaimėjusi pir-mąją pasaulinį karą, atnešė daliną šalies okupaciją, kuri grėsė krašto nepriklausomybei. Turkijos liaudis, įžymiojo jos vado Mustafa Kemal Atatiurko vadovauja-me, apgynė savo šalies nepriklausomybę.

1918-1921 m. N. Hikmetas aktyviai daly-vavo Turkijos nacionalinio išsivadavimo kare. Jauno poeto karinės kelionės per saulės išdegtą Anatoliją iki Ankaros, skurdžios Atatiurko patriotų sodybos, var-gingas jų gyvenimas, padėjo jam plačiau pažinti Turkų liaudies vargus ir įskiepijo revoliucinę pasaulėžiūrą.

Nuo to laiko jis buvo ištikimas savo pažadams: "Mano eilėraščiai skirti liaudžiai tarnauti".

Eilėraščius spausdinti jis pradėjo 1917 m. Vėliau išleido "Belaisvis keturių dešimčių plėšikų" (1920) ir "Dvi seserys" (1921).

ĮZYMAUSIO TURKŲ POETO, KOMUNISTO, REVOLIUCIONIERIAUS, PASAULINIO KOVOTOJO UŽ TAIKĄ, DEŠIMTIES METŲ MIRTIES SUKAKTIES PAMINĖJIMUI.

Kuri laiką jis mokytojavo pradžios mokykloje. 1921 m. N. Hikmetas išvyko į Maskvą, kur ketverius metus studijavo socialologiją. Besimokydamas asmeniškai susipažino su įžymiais tarybiniais rašytojais ir poetais - su M. Gorkiu, V. Majakovskiu ir kitais, o tas labai teigiamai atsiliepė į jo kūrybą. 1928 m. jis sugrižo į Turkiją, dirbo kūrybinį bei politinį darbą, redagavo progresyvių turkų žurnalą "Resimli jay". Poetas rašė vis gražesnius ir aštresnius eilėraščius bei straipsnius. Jis kvietė rašytojus ginti Turkijos liaudį.

N. Hikmeto eilėraščių ir poemų knygoose: "Džiokanda ir ši jau" (1929), "Trys keleiviai" (1930), "Kodėl Beneržis norėjo nusižudyti" (1932), "Naktį gauta telegrama" (1932), "Laiškai Tamarantai Babu" (1935), "Poema apie Šeichą Bedrediną Simavi" (1936). Dramose "Skeletas" (1932), "Mirusiojo namas" (1932) "Užmirštas žmogus" (1935) ir kitose jis rašė apie Rytų šalių revoliucinį judėjimą, apie Abisinijos liaudies kovas prieš itališkus fašistus.

Jis gynė savo tautos demokratines teises ir kovojo už realistinį meną. Jo publicistiniai kūriniai: "Vokiškas fašizmas ir rasizmas" (1936) ir "Tarybinė demokratija pagal naują konstituciją" (1936) bei kiti atliko labai didelį vaidmenį Turkijos demokratų kovoje prieš reakciją.

N. Hikmetas buvo nuolatos persekiojamas ir baudžiamas už komunistinę veiklą. Jo novatorinę poeziją, jos idėjinį temperamentą, politinį drąsumą ir aštrumą, buržuazinė reakcija nukreipė prieš jį.

Poeto politinė kova buvo labai sunki ir nelygi. Turkijos buržuazinis teismas 1937 m. jį nuteisė 28 metus kalėti, o sudėjus visas bausmes, viso 61 metus kalėjimo, kuriame sunkiose sąlygose iškalėjo 17 metų. Kalėjime sėdėdamas jis sukūrė pjeses: "Puikysis Juozas" (1948), "Legenda apie meilę" (1948), XX amžiaus grandiozinę epopėją "Žmoniško gyvenimo panorama", kurios ištraukos buvo atspausdintos daugelio šalių pažangioje spaudoje, pavadintos "Zoja 45" (1950), "Maskvos simponija" (1951) ir kitos.

Pasaulio darbo žmonėms protestuojant, prieš taip ilgą poeto kalinimą, 1950 metų amnestijos proga, N. Hikmetas buvo išleistas iš kalėjimo. Tačiau po metų turėjo ant visados apleisti savo šalį ir 1951 m. atvažiavo į Tarybų Sąjungą, kur praleido 12 metų savo gyvenimo.

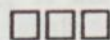
Laisvėje gyvendamas, jis buvo labai aktyvus poezijos kūrėjas, kovotojas už taiką, Pasaulinės Taikos Tarybos narys ir Tarp-tautinės Taikos Premijos laureatas.

Nors ir su labai kalėjimo palaužta sveikata N. Hikmetas kūrė dar puikesnius eilėraščius, straipsnius ir poemas. Labai įdomi jo 242 lapų knyga: "Laiškai iš kalėjimo Kemalui Tahirui", rašyti 1940-1950 m. Bursies kalėjimo drėgnuose kazematuose, skirti įžymiam turkų rašytojui Kemalui Tahirai Demirui, kuriuose poetas nepaprastai rūpinosi turkų literatūros ir jos socialistinio humanizmo ugdymu.

N. Hikmetas mirė 1963 m. nuo širdies priepuolio.

Į savo tėvynę - Turkiją jis sugrižo tik po mirties.

Nors įžymysis poetas Nazimas Hikmetas mirė prieš dešimtį metų, bet jo giliai idėjiniai kūriniai, jo didelis socialistinis humanizmas, nuolatinė kova už taiką ir pasaulio darbo žmonių laimę, pasiliko gyvi ant visados ne tik jo tėvynėje-dabartinėje, karinės diktatūros prispaustoje Turkijoje, bet ir viso pasaulio darbo žmonių atmintyje.

Tėvynės sąvoka ir mūsų meilė jai

Vacys REIMERIS

Ne viena mūsų karta kartoja poetės žodžius: "Žygiais, o ne žodžiais mes tėvynę mylim". Ne viena karta savo gyvenimu patvirtino tų žodžių esmę. O ir Salomėja Nėris, iš širdies tardama šią nuo seno žinomą tiesą, tiesiogiai ar netiesiogiai, tur būt, galvojo ir apie Žalgirį, ir apie lietuvių karių kovas Oriolo sniegynuose Tėvynės karo metais. Lietuvių liaudis gali didžiuotis tūkstančiais savo sūnų ir dukrų, istorijos slinktyje įrodžiusių savo patriotinį jausmą, savo meilę gimtajai žemei ne tik darbais, bet ir paaukota gyvybe.

"Meilė tėvynei viską įveikia" - tvirtino Vergilijus. Vargu ar kas imtųsi nugincyti šį teiginį. Tačiau yra žinoma, kad ta meilė gali būti vieniša ir akla ir gali būti padauginta iš daugelio socialinių ir asmeninių

veiksnių, nulemiančių ne tik jos pasiaukojimo dydį ir jėgą, bet ir istorinį prasmingumą. "Už tėtušį carą, už pravoslavišką tikėjimą" - siuntė į mirties nasrus rusų ir kitų Rusijos imperijos tautų kareivių carogenerolai. Kas suskaičiuos, kur ir kiek pribarstyta kaulų paprastų žmonių, kuriems nebuvo galimybės pasirinkti, kaip ir už kokią tėvynę mirti.

Tėvynė apskritai. Tėvynė, kurios tik dangus ir vėjas priklauso visiems, o jau žemė - ne, ji tų, kas ją turi, valdo. Ne ne, joku būdu ir nebūtinai tų, kas ją savo praktiku laisto, išgaudami iš jos įvairių gėrybių dvarų ir palivarkų savininkams, nesvarbu kuria kalba jie kalbėtų. Tėvynė, kurios fabriku tik kamino dūmas priklauso visiems, o sunkių pūslėtų rankų pagaminti produktai teikia pelnus ir gerovę

tiems, kam priklauso gamyklos - kapitalistams. Tėvynė, kurioje šviesa, mokslas - išrinktųjų privilegija, o darbo žmonių masėms skirtas neraštingumas, tamsos ir skurdo pagimdyta baimė, prietarai. Tokią dvilybę neįlygiateisę tėvynę ragino visus mylėti praeities valdovai (daug kur pasaulyje jie ligi šiol tai tebedaro), už tokią tėvynę divyrių mirtimi krito pulkai vyrų dešimtmečius ir trumpiau vykusiuose karuose.

Mes gerbiame tolimos istorijos puslapius, parašytus šventu liaudies žygių krauju tada, kada iš utopijos, iš šimtmečių svajonių tik kristalizavosi klasinis visuomenės, valstybės ir tėvynės sąvokų supratimas. O naujų laikų žmonėms, perėmusiems praeities kartų kovų dėl pažangos estafetę, kita šviesa nušvinta su motinos pienu įsitvirtinantis patriotizmo ir tėvynės meilės jausmas. Greta pakilių visų laikų ir visų tautų poetų ir mąstytojų žodžių apie meilę ir atsidavimą tai žemei, kuri tave pagimdė, žmogaus sąmonėn su pirmais rašto ir kultūros įgūdžiais įkrinta pačios pažangiausios gyvenamojo amžiaus minties - marksistinio lenininio mokslo kibirkštys, įžiebiančios ne tik karštos meilės gimtajam kraštui pripažinimą, bet ir iš esmės naują internacionalinį jausmą. Jis, tas jausmas, įgalina mus kitaip žvelgti į kitas tautas - kaimynines ir tolimesnes, suprasti praeities

tautinių nesantaikų ir vaidų faktus ir jų priežastis, jis moko mus taurios draugystės ir vienybės su visų tautų darbo žmonėmis, draugystės tarp atskirų tautų nepriklausomai nuo nacionalinių, rasinių ar kitokių skirtumų. Dar iš Paryžiaus Komunos barikadų, kuriose grūmėsi įvairių tautų vaikai, į mus atskrido sparnuotas pasaulio šūkis: "Visų šalių proletarai, vienykitės!" Mokslinio komunizmo kūrėjas K. Marksas savo išvalgia mintimi priminė visų tautybių, visų kraštų žmonėms, kad kartu su klasių antagonizmu nacijų viduje žlugs ir priešiški santykiai tarp nacijų. Istorija patvirtino šios minties teisingumą.

Didžiojoje socializmo šalyje - Tarybų Sąjungoje, kurioje gyvena šimtas įvairių tautų ir tautelių, nežinomas toks reiškinyk, kaip tautų nesantaika ar neapykanta vienos kitai. Teritorijoje buvusios carinės imperijos, kuri dėl joje egzistavusio tautinio antagonizmo, paskirų nacijų bei tautelių priespaudos bei pažeminimo, o neretai ir kruvinų tarpusavio susirėmimų, buvo vadinama "tautų kalėjimu", šiandien draugiškai gyvena ir broliškai bendradarbiauja didelės ir mažos tautos. Jos visos lygiateisės, laisvais pagrindais sudarančios tarybinių tautų sandraugą, turinčios dideles galimybes vystyti savo ekonomiką ir nacionalinę kultūrą. Ne be pasididžiavimo kiekviena

mūsų šalies tauta supranta, kad ji drauge su kitomis tautomis - sesėmis sudaro pirmąją socialistinę valstybę pasaulyje.

Mes, tarybiniai žmonės, savo tautinį ir internacionalinį jausmus sugebame suldyti į vieną nedalomą jausmą, kuris mus lydi gyvenime - mūsų kasdienėje veikloje, namie ir svečiuose.

Reikia dėliaugtis, kad lietuvių tautoje, kuri nuo seno pasižymi draugiškumu gera linkintiems kaimynams ar svečiams, tarybinio gyvenimo metais proletarinio internacionalizmo jausmas giliai suleido šaknis, ir mes didžiuojamės tautų brolybės dirvoje išaugintais vaisiais.

Tarybinių tautų draugystė ir jų savitarpio pagalba - didelis mūsų turtas, neišvengiama jėga, neišsenkantis mūsų tautų tolesnio klestėjimo šaltinis. Kai tarybinės nacijos suglaudė pečius, sugniaužė vieningą didžios plieninės galios kumštį, buvo sumuštas pikčiausias Tarybų šalies priešas - fašizmas. Nemirtingus tarybinio patriotizmo žygdarbius Didžiojo Tėvynės karo frontuose įvykdė visų mūsų tautų sūnūs ir dukros. Kovose pralietas kraujas dar labiau sujungė tarybinių tautų šeimą. Istorinė pergalė prieš hitlerinę Vokietiją pasuko nauja pažangos ir socializmo linkme dešimčių kitų tautų likimą.

Laikas palieka žmogaus meilės gimtajam kraštui pėdsakus žemėje ir visuomenės sąmonėje. Tai liau-

dies sukurtas visuomeninis turtas, miestai ir fabrikai, didžius derlius išauginantys laukai ir sodai, tai visa mūsų aplinka, teikianti grožį ir gėrį. Tai liaudies talentų sukurtos neįkainojamos nacionalinės dvasinės vertybės, susiliejančios su anksčiau kartų mums paliktais lobiais ir, mūsų padaugintos, perduodamos naujoms žmonių kartoms.

Tarybinės santvarkos metais nepaprastai išaugo mūsų brangiosios Lietuvos turtai ir grožis, plačiai žinomas jos vardas visoje Tarybų šalyje ir užsieniuose. Išsipildė pranašingi Salomėjos Nėries žodžiai, kad Lietuva aidės tautų brolijoje kaip skambiausia styga. Išsipildė ir Maironio troškimas, kad mūsų dainos, mūsų tėviškės garsas sklistų po šalis plačiausias.

Kiekvieno mūsų širdį pripildo didžio pasitenkinimo jausmas, žinant, kad visa tai, ką turime ir ką dar pasieksime, sukurta mūsų darbo žmonių rankomis, mūsų kūrybinės minties dėka. Kad kiekvienas visuomenės narys kuria visiems ir sau, kad mūsų santvarkos ir tautų broliškos sąjungos dėka mums ir ateinančioms kartoms užtikrintas šviesus, aukščiausio žmonijos progreso vertas rytojus. Mus apima pasididžiavimas, kad visame, kas mūsų liaudies pasiekta, yra ir mūsų rankų ir širdies šilumos dalelytė.

(Iš straipsnio "Didžioji mūsų meilė", "Mokslas ir gyvenimas", Nr. 10, 1972.)

Is kur atsirado žemė ir dangus?

ANTANAS JUŠKA
a s t r o n o m a s

Žemė nebuvo tokia visada, kokią ją matome dabar. Žemės uolienose yra vadinaujų radioaktyviųjų elementų, kurių kiekis visą laiką mažėja. Tai tokios medžiagos, kurios savaime ir visiškai pastoviu greičiu skyla į lengvesnias elementus. Pavyzdžiui, uranas skildamas duoda tam tikros rūšies šviną ir helį. Iš to, kiek kurioje uolienoje randame urano, uraninio švino ir helio, nustatome jos amžių. Tyrimai parodė, kad ne tik Žemės plutos - jų kietojo viršutinio sluoksnio, bet ir po ja esančios karštos mantijos, iš kur išsiveržia ugnikalniai, amžius keturi su viršum milijardų metų. Per tą laikotarpį kito ne tik viršutiniai Žemės sluoksniai, bet ir jos gelmės. Nustatyta, kad Žemės, kaip planetos, amžius 4 milijardai ir 600 milijonų metų. Iš kurgi ir kaip atsirado Žemė?

Toje kosmoso srityje, kur dabar esti Saulė, Žemė su Mėnuliu ir kitos didžiosios bei mažosios planetos, prieš joms susidarant, buvo didžiulis netvarkingas medžiagos telkinys, kuris pamažu sukosi apie savo vidurį. Medžiaga buvo daugiausia smulki, bet kieta ir šalta. Atskiros jos dalelės, netvarkingai skrajodamos, susidurdavo vienos su kitomis, kartais sulipdamos, o kartais ir viena kitą trupindamos. Vis tik dalelių sukibimas buvo dažnesnis reiškiny, todėl, aplamai paėmus, medžiagos gabalėliai didėjo, o jų skaičius mažėjo. Kai susidarė palyginti didelių gabalų, jie ėmė traukti mažuosius panašiai, kaip dabar Žemė ir kiti kosminiai kūnai traukia visa, kas yra ant jų arba arti jų. Šitaip atsirado Saulės ir planetų branduoliai. Juo didesni jie buvo, juo labiau jie traukė, juo sparčiau didėjo. Taip susidarė visas Saulės sistema iš visokio didumo kūnų. Stambiausia išėjotekinio viduryje Saulė. Ji suėmė daugiau kaip 99% visos telkinio masės. Toli nuo Saulės

susidarė planetos milžinės: Jupiteris, Saturnas, Uranas, Neptūnas. Tarp Jupiterio ir Saulės nebebuvo medžiagos didelėms planetoms išaugti, todėl čia radosi kelios palyginti nedidelės planetos: Merkurijus, Venera, Žemė ir Marsas. Netoli Žemės dar išsilaikė vienas kosminis kūnas - Mėnulis, 81 kartą mažesnis už Žemę. O arti Jupiterio iš viso nebegalėjo susidaryti viena didesnė planeta. Taip tarp Marso ir Jupiterio pasiliko tūkstančiai mažų planetų, dažniausiai vadinamų asteroidais. Iš jų tarpo atskrieja kartais prie Žemės ir nukrinta ant jos meteoritai ir meteoritinės dulkės, primenančios pirmąsias visos Saulės šeimos medžiagą. O toli už kraštinės planetos - Plutono iš pirmąsias medžiagos telkinio besusidarė smulkūs kosminiai kūnai - kometos.

Yra ir dar viena priežastis, dėl kurios tarp Saulės ir Jupiterio tegalėjo susidaryti palydinti nedidelės planetos, kurių tarpe pati didžiausia - mūsų Žemė. Vykstant įvairiems gamtos procesams, ne tik nedingsta ir neatsiranda medžiaga, bet ir išsilaiko jojo glūdinti energija. Telkiantis medžiagos gabalams į Saulę ir planetas, mažėjo jų potencinė energija, todėl didėjo kinetinė. Planetos, o ypač Saulė ėmė kaisti. Lakūs medžiagos elementai, tokie kaip vandenilis, helis, ėmė garuoti, virsti dujomis. Kietos medžiagos dalelės aplink Saulę paskendo tų dujų debesyse. Saulė toliau kaito, jos spinduliai skverbėsi į aplinką ir stūmė lengvas medžiagas nuo savęs tolyn. Be to, ir pačios Saulės vandenilio ir helio dalis nuo paviršiaus buvo išsviedžiama į aplinką. Dar ir dabar Saulė praranda dalį savo medžiagos į tarpplanetines erdves, dar ir dabar tebepučia nuo Saulės savotiškas vėjas. Šitaip Saulės spinduliai iškosė tą medžiagą, kuri iš visų pusių supo Saulę. Todėl tolimos

nuo Saulės planetos sutelkė daug vandenilio ir helio ir maža teturi sunkesnių elementų. Dėl to Žemė beveik neturi laisvo vandenilio ir helio. Liko tik vandenilio, susijungusio su deguonimi ir sudariusio vandenį, ir visokių kitokių medžiagų - sunkesniųjų elementų bei jų junginių.

Ilgainiui Saulė tiek įkaito, kad jos gelmėse temperatūra pakilo iki daugelio milijonų laipsnių, o slėgis pasidarė toks didelis, kad dujų tankis išėjo apie šimtą kartų didesnis už vandens tankį. Tokiomis sąlygomis Saulėje vyksta branduolinės reakcijos, duodančios milžinišką energijos išeią. Dėl to Saulė neaušta ir gali spinduliuoti daugelį milijardų metų.

Žemė, būdama, palyginus su Saule, labai mažas kosminis kūnas, toli gražu negalėjo tiek įkaisti, kiek Saulė. Jei Žemėje nebūtų buvę radioaktyviųjų medžiagų, ji būtų buvusi daug šaltesnė, nebūtų joje buvę ugnikalnių ir Žemės drebėjimų. Greičiausia, joje nebūtų susidarę sąlygų gyvybei atsirasti ir jai vystytis. Skylant radioaktyviems elementams, Žemės gelmės kaito ir ėmė lydėtis. Prasidėjo sunkesniųjų elementų bei jų junginių grimzdimas gilyn ir lengvesniųjų kilimas į viršų. Lengvesnieji elementai su savim atvilko ir šiek tiek sunkesniųjų, ir tokiu būdu susidarė Žemės pluta, kurios pagrindinis sandas-silikatai, ištryško vanduo ir pripildė vandenynus ir jūras, susidarė Žemės atmosfera, pagaliau atsirado gyvybė, o per paskutinį milijoną metų iš žinduolių tarpo išsivystė ir žmonės.

Kaip gi su dangumi? Jo iš viso nėra. Tai, ką mes paprastai vadiname dangumi, tėra Žemės atmosferos regimybė. Dalis Saulės spindulių išsisklaido ore ir įsavaip nušviečia. Šitaip susidaro giedrą dieną dangaus mėlynė, apniukusią dieną - pilkas dangus, o tamsią naktį - juoduma, kurioje mirga žvaigždės. Kosmonautai, pakilę į aukštesnius atmosferos sluoksnius arba ir už jos, mėlynės nebemato: juodame kosmose jiems tik spindi žvaigždės ir kiti kosminiai kūnai.

Apie Saulę ir planetas, kurias matome tariamajame danguje, jau kalbėjome. Lieka

dar trumpai papasakoti apie žvaigždes - pagrindinius kosmoso "gyventojus".

Giedrą naktį be mėnesienos iš karto galime matyti apie tris tūkstančius žvaigždžių. Pro galingus teleskopus žvaigždžių pasirodo bent keli milijonai, o ilgai išlaikant nufotografuoti galima net šimtus milijonų. Visos tos žvaigždės telkiasi į milžinišką paplokščią sistemą, kurios kontūrus matome Paukščių Tako šiek tiek vingiuotos juostos pavidalu. Matomų ir nematomų, nufotografuojamų ir foto aparatais nepasiekiamų žvaigždžių kosminė šeima vadinasi Galaktika, ir joje yra apie pusantro šimto milijardų žvaigždžių. Kiekviena žvaigždė tai labai tolima Saulė. Jos labai įvairios. Yra žvaigždžių visiškai tokių pat kaip mūsų Saulė, bet yra ir už ją didesnių bei karštesnių, yra ir žymiai mažesnių bei vėsesnių. Išaiškinta, kad žvaigždžių amžius nevienodas. Ir šiuo atžvilgiu žvaigždžių įvairovė labai didelė. Seniausios žvaigždės yra bent dvigubai vyresnės už Saulę, viduramžės - tokios kaip Saulė, o jauniausių amžius skaičiuojamas tik milijonais metų. Esame žvaigždžių kurioms nesuėjo net ir vienas milijonas metų. Žvaigždžių, matyt, atsiranda ir dabar, tik žvaigždžių gimimas yra toks ilgas procesas, kad mūsų amžius per trumpas tai pastebėti. Iš kur ir kaip atsiranda žvaigždės?

Šiuo klausimu mokslas dar neturi vieningos nuomonės. Pastebėta, kad jauniausios žvaigždės paprastai skendi kosminiuose ūkiuose, kurie susideda iš dulkių ir dujų. Taigi labai galimas daiktas, kad žvaigždės susidaro iš tokių debesų medžiagos panašiai kaip yra susidariusi mūsų Saulė. Tačiau gali būti ir taip, kad tiek jaunos žvaigždės, tiek ir patys ūkai atsiranda iš savotiškos supertankaus medžiagos būvio, kuris šiuo metu dar nėra gerai ištirtas. Kaip bebūtų, kosmose visą laiką vyksta procesai, kurių metų kosminė visata, kosminiai kūnai ir kitokia kosminė materija kinta, tačiau jos nei daugėja, nei mažėja. Materija savaime nesusikuria ir neišnyksta. Kinta tik jos buvimo forma, kinta tiek paskiri kosminiai kūnai, tiek ir jų sistemos.

VIENAS IŠ DAUGELIO

Literatų būrelis, susibūręs prie Kauno rajono laikraščio "Komunizmo vėliava" redakcijos, jungia trisdešimt plunksnos bičiulių - mokytojų, inžinierių, kolūkiečių, darbininkų, įvairių įstaigų tarnautojų. Vieni jų, kaip broliai Vytautas ir Petras Venclovos, baigę literatūros studijas universitete, kiti, kaip Ežerėlio durpių įmonės darbininkė Vanda Kriaučeliūnienė, baigė vidurinių mokslą kartu su savo vaikais, po darbo lankydami vakarinę mokyklą. Bet visus juos riša meilė literatūrai, noras išsakyti literatūros kūriniuose savo mintis, požiūrį į gyvenimą.

Būrelis ruošia laikraščiui literatūrinius puslapius "Kūrybinė kibirkštėlė", kurių per metus išeina net aštuoniolika dalyvauja literatūros vakaruose, konkursuose, šefuoja "Draugystės" kolūki, apie kurio žmones rašo laikraščiui menines apybraižas. O vasaros metu, susirinkę gražiojoje Nidoje į kūrybinę stovyklą "Metafora", gilina savo teorines žinias, ilsisi, rašo kūrinius apie nuostabiąją Baltiją, pajūrį, apie savo laimingą gyvenimą. Būrelio nariams nuoširdžiai padeda Rašytojų sąjungos Kauno skyrius ir Kauno zonos jaunųjų rašytojų sekcija, į kurios narius jau priimti ir pajėgiausi būrelio nariai: Z. Gaižauskaitė, E. Žiemys, P. Venclova, Vl. Baltuškevičius ir kiti.

Ir tai - ne išimtis. Panašūs literatų būreliai speičiasi prie kiekvieno miesto ir rajono laikraščio redakcijos.

Susipažinkime su keletu pakaunės literatų kūrinių.

PETRAS ŽEMKAUSKAS
žurnalistas, būrelio pirmininkas

Pranas VAINIKONIS

Dana BLIONSKYTĖ

Darbininkiškai

Aš neskiirstau
 Į baltus ir juodus darbu -
 Šitaip sveriant,
 Tikslumo nerastume.
 Nesvarbu, ką išmokome
 Rankom laikyt, nesvarbu,
 Ar eilėraščio pradžia,
 Ar kastuvą.
 Kaip mylėt?
 Taip, kaip dar nemylėjo kiti.
 Ką surast?
 Visų pirma - gyvenimo
 tiesiąją.
 Aš manau,
 Kad žmogus - tai labai išdidi
 Ir labai
 reikalinga
 profesija.

Neužstok !

Čaižo audros ledais ir vyniojasi žalbo
 botagai.
 Paprasčiausia - į ramią užuovėją grįžt.
 Bet kalne kažkuriam - dar nesurastas -
 dega,
 Moja, plakamas vėjų, ryškus žiburys.
 Neužstok man audrų ir nešvelnink pavojų,
 Tik suteik tiek jėgų ir drąsos,
 Kad paklydusi ar pralaimėjusi kovą
 Niekada nepabūgčiau tiesos.

Violeta ČEPULYTĖ

Žemė dainuoja

Kai moterų rankos daigą kilnoja
 Ir juoko laukai kupini,
 Net žemė, atrodo, dainuoja,
 Priimdama daigą, kurį sodini.

Petras ŽEMKAUSKAS

.. ALBINA GUDYNIENĖ

Daina apie gimtinę

Nuostabi kaip daina
 Tu, gimtine mana,
 Kai laukuos vyturys pragysta.
 Ryto vėsą geriu,
 Aukso grūdą bariu
 Tau, gimtoji mane "Draugyste"!

Priedainis:

"Draugystė" - banguojančio javo vilnis.
 Žalioji Dubysos lanka.
 "Draugystė" - tai mūsų namų židinyš,
 Visų mūsų kelių pabaiga.

Kvepia duona javai,
 Plaukia javo laivai,
 Lenktyniauja žvali jaunystė.
 Padėkos kupina
 Pabaigtuvių daina -
 Tau, gimtoji mane "Draugyste"!

Kiekviena mūsų diena
 Vis darbų sklidina,
 Bet jaunystė kvatoja, krykščia.
 Tau gražiausia daina,
 Tau svaja kiekviena,
 Tau, gimtoji mana "Draugyste"!

Ineza JANONYTĖ

o o o

Dar gyvos pilkos pirkių akys -
 Aš čia sava ir svetima . . .
 Dar dega liepa kaip vaškinė žvakė,
 Sugrižus jaudina sena daina.

Gal užsibūsiu. Gal jau niekur neisiu.
 Kur motina. Kur tėvo veidas rėmuose . . .
 Tik neužkelkit vartų ir neteiskite -
 Dar ne visi takai užžėlę.

Gražiai gyvensime. Ir svetimą - kaip savą
 Pagerbsime. Užustalėj sodinsime . . .
 Pamiškėje lėtai kramsnoja žolė avys.
 Į kamuolį suvysiu liūdną mintį. . .

Iškalti posmai mūsų širdy

Salomėjos Neries tėviškę aplankius

Gimtinę tavo pamačiau
 Ir diemedėlių iš arčiau.
 Jis mena praeities gijas,
 Jaunystės darbus ir svajas,
 O naktį mėnuo paslapčia
 Vis merkia ir vilioja čia.

Kaip kvepia šienas pradalgiuos!
 O vakarais - griežlė rugiuos
 Ir miglos paupiuos pienu
 Pasklinda virš žiedų jaunų,
 Kad šaltas mėnuo nejučiom
 Nepabučiuotų paslapčiom.

Kiekvienas takas ir kerčia
 Tavus žingsnius dar mena čia,
 Banguoja tyliai ir laisvai
 Daina, kurią tu dainavai.
 Iškaltos raidės akmeny
 Kartoja: tu čia gyveni.

Tu čia gyva, tu čia jauna!
 Iš tolo atplaukia daina.
 Tai tavo posmai ir dvasia
 Gyvena mūsų širdyse.
 Nedyla raidės akmeny
 Ir tavo posmai amžini.

A. Aleksandravičiūtė. MOTERYS.

IŠ MANO ATSIMINIMŲ

Amerikos lietuvių archyvas

D. M. SOLOMSKAS

Lietuvių Literatūros Draugijos Centro Komitetas anais metais nutarė įsteigti Amerikos Lietuvių Archyvą, tai yra surinkti kiek galima daugiausia Amerikoje išleistų knygų, brošiūrų ir kitokių leidinių. Buvo manyta, kad toji medžiaga bus reikalinga išleidimui Amerikos lietuvių istorijos, o paskui - pasiųsime į Lietuvą.

Darbą pavedė CK sekretoriui, o į talką pakvietė Joną Gužą ir Vincą Rudaitį. Man buvo pavesta rūpintis surinkimu knygų. Knygų tvarkymo darbe Rudaitis mažai galėjo pagelbėti, nes labai buvo užimtas darbu "Laisvės" spaustuvėje. Bet Gužas įdėjo labai, labai daug valandų jas skirstydamas ir tvarkydamas.

Pirmasis turtas buvo mirusių Juozo Baltrušaičio ir Juozo Ramanausko asmeninės bibliotekos. Ramanausko biblioteką iš Minersville, Pa., K. Naravas, o Baltrušaičio - jo žmona gydytoja Johanna Baltrušaitienė. Pagaminome antspaudas su mirusių draugų vardais, pavardėmis, gimimo ir mirimo datomis ir užspaudėme ant kiekvienos jų knygos, brošiūros bei kitokių dokumentų.

Aš, kaip LLD CK sekretorius, važinėdamas po lietuvių kolonijas, klausinėjau draugus, kas turi senų knygų ir kitokių leidinių. Gavęs tą medžiagą, gabenau arba siunčiau į Centrą. Perdaviau į archyvą ir "Kovos" komplektus, kuriuos turėjau savo bibliotekoje.

Kada mirė Jatulevičius (Jatulis) Stoughton, Mass., kurį gerai pažinojau ir žinojau, kad jis turėjo didelę biblioteką, nuvykau pas jo žmoną tartis. Tai buvo laiku, nes ji jau ruošėsi namą parduoti, o velionio knygas norėjo pasiimti "Keleivio" leidėjai. Jatulienė

mielai sutiko kolekciją perduoti mums, jeigu mes ją pasiųsime į Lietuvą. Netrukus aš ir Jonas Gužas mano automobiliumi nuvykome į Stoughtoną. Per dvi dienas suriškome į pundus knygas, brošiūras, laikraščius, visokias iškarpas, ir apie 20 didelių pundų pasiuntėme į LLD Centrą. Tvarkant Jatulio archyvą pasiuntimui, mačiau, kad yra daug iškarpų, neturinčių nurodymų, iš kur jos paimtos, be datų, ir kad jos bus nenaudingos, bet ir jas siuntėme į Centrą, nes galvojome: "Kaip mes galime čia jas išmesti? Ką pagalvos velionio žmona, nes jos draugas jas iškirpo?" Sutvarkę viską, mudu ir Jatulienė nuvykome į kapines, kur palaidoti velionio pelenai, ir jį pagerbėme.

1950 metais Lietuvių Centre, Richmond Hill, įvyko eilė suvažiavimų, jų tarpe ir Lietuvių Literatūros Draugijos. Jame dalyvavo poetas Stasys Jasilionis. Kadangi jis pas mus buvo apsistojęs, tai plačiai išsikalbėjome. Su poetu buvome seni pažįstami ir draugai. Stasys jautėsi prastai. Rytais kviesdavo mane su juo pasivaikščioti. Sakė, kad lėtas pasivaikščiojimas palengvina jam kvėpavimą. (Po jo mirties apie jo paskutinės dienas rašiau "Laisvėje"). Besivaikščiojant pastebėjau, kad jis jau labai silpnas, negalėjo apeiti nė vieno bloko be sustojimo ir pailsėjimo. Skundėsi širdimi. . .

Už mėnesio Stasys mirė. Jodraugė Paulina žinojo, kad LDD renka knygas į archyvą, tai prašė perimti Stasio biblioteką, kuri buvo didelė. Aš ir Jonas Gužas su žmonomis nuvykome į Binghamtoną. Knygų, brošiūrų, įvairių atkarpų radome daug. Liūdna pasidarė prisiminus su velioniu paskutinius susitikimus. Daugiau kaip dvidešimt didelių pundų pasiuntėme į Centrą.

Dar Antrojo pasaulinio karo metu mes supratome, kad mes Amerikoje nebeturėsime jėgų paruošti plačią Amerikos Lietuvių Istoriją, tai galvojome apie archyvo pasiuntimą į Lietuvą. Daug kartų tarėmės su Povilu Rotomskiu, bet vis nebuvo progų. Kai jo vietą užėmė Laurynas Kapočius, rūpinomėsi su juo apie archyvo pasiuntimą. Tuo reikalu daugiausia darbavosi Antanas

Docentas NAPOLEONAS INDRASĪUS

Kaip nugalėti baime?

Nėra žmogaus, kuris nebūtų patyręs baimės jausmo. Ne tik žmonės, bet ir gyvuliai dažnai daug ko bijo. Ir žmogaus, ir gyvulių baimės jausmo mechanizmai yra maždaug panašūs: žmogus baimės fiziologinius mechanizmus yra paveldėjęs iš gyvulių.

Mes pastebime, kad baimės jausmas dažniausiai kyla dėl įvairių pavojų. Baimės jausmo tyrinėtojai turi vieningą nuomonę, kad šitas jausmas yra prisitaikomoji reakcija, išsidirbusi ilgoje evoliucijoje kaip instinktinis savauginis procesas. Neretai pasitaiko, kad baimės jausmas yra nepageidautinas, bet neišmanoma jo suvaldyti. Todėl dažnai žmonės kreipiasi į neuropatologus, psichiatrus, prašydami pamokyti kaip kovoti su baime.

Biochemikai, fiziologai, farmakologai kovai su baimės emocija efektingų priemonių dar neturi, nors kariniai politikai šituos mokslininkus ragina surasti vaistą, kad kariai nebijotų mirties. Šitiems eksperimentams skiriamos didelės lėšos.

Pasitaiko atvejų, kada baimė kyla ir be išorinių priežasčių, ypač susirgus neurozėmis, psichozėmis. Kartais baimė atsiranda dėl visai menkų niekų, kai yra išsekusi nervų sistema. Ypatingai tai atsitinka

Bimba. Archyvas buvo sukrautas į dėžes, ir tik laukėme, kada jį bus galima išsiųsti. Pagaliau ta proga pasitaikė ir archyvas buvo laivu išsiųstas į Lietuvą. Netrukus gavome kablegramą, kad mūsų archyvas gautas ir kad jį perėmė atatinama įstaiga. Visi labai nusidžiaugėme, visiems pasidarė lengviau, kad taip rūpestingai surinktos knygos ir kita medžiaga pasiekė mūsų senąją tėvynę.

Mes jautėmės, kad Jatulienė, Jasilionienė ir kiti, kurie mums davė knygas ir prašė jas pasiųsti į Lietuvą, nebuvo suvilti. Mes savo žodį ištesėjome.

individas, turintiems silpnąjį nervinį tipą, psychopatams, kuriems reiškiasi nepagrįstos baimės (fobijos).

Yra žmonių, kurie jau turi paveldėję baimingą temperamentą, bet dažnai bailumas ar drąsumas yra išsivystęs gyvenimo eigoje, veikiant auklėjimui.

Mūsų asmenybėje reiškiasi trejopi procesai: 1). valingieji, 2). pusiau valingieji ir 3). nevalingieji. Pagal savo valią mes galime visaip judinti rankas, kojas, liemenį, galvą. Kitaip būna, pvz., su kvėpavimu. Mes be sustojimo kvėpuojame ir dieną, ir naktį - be mūsų valios (noro) įsikišimo. Bet savo valia sugebame kvėpavimą čia pagreitinti, čia sulėtinti, net trumpam sulaukyti. Kitaip būna su žarnų judesiais, su širdies plakimu, su medžiagų apykaita, su paveldėjimo mechanizmais - nori, nenori, organizmas (instinktai) elgiasi savarankiškai. Bet yra žinoma, kad jogai (fakirai) išmoksta ir čia turėti šiokią tokią įtaką.

Valingieji procesai yra glaudžiai susiję su mūsų sąmone - netekę žmogiškos sąmonės mes nebegalime veikti valingai. Tokiu būdu žmonių valia skiriasi nuo gyvulių "valios" - ir gyvuliai būna be sąmonės kai miega, kai alpsta, susirgę smegenimis.

Mūsų instinktai, mūsų emocijos, aistros priklauso pasąmoninei sferai, kurios valdymo mechanizmai yra pasislėpę už mūsų valios, proto ribų.

Jausmų mechanizmai mokslo dar mažai tirti. Vieni mokslininkai čia viską mėgina išaiškinti tik nervų sistema, o kiti viena biochemija (hormonais), treči vieną psichologija (freudizmas). Čia daug vilčių duoda molekulinė biologija, informacijos teorija, psichofarmakologija.

Jausmų biocheminių procesų tyrimais labiausiai pasižymėjo garsusis fiziologas Kenonas. Selje emocijų hormonalinė teorija sumenkina neurizmo principą. Gražią ateitį emocijų tyrinėjimuose žada duoti sociolo-

ginė psichologija. Mat, baimės jausmas yra dvejopas: 1) biologinė baimė, susijusi su savisauginiu instinktu - bendra gyvuliams ir žmonėms, 2) asmenybinė baimė, susijusi su visuomeniniais santykiais, pasireiškianti tik žmonėse - pvz., baimė netekti viršinin-ko malonės, karjeros.

Dar vis tebevyrauja nuomonė, kad norint sugebėti nugalėti baimės jausmą, reikia turėti tvirtą valią. Esant tvirtai valiai nebesą nevalingųjų procesų. Taip skelbia įvairūs asketai, antgamtinių jėgų išpažintojai, valios ugdymo pratimų fanatikai.

Medicininės psichologijos mokslui paaikš-kejo, kad valia yra konkretus, gamtiškas reiškinys, kuris neapsieina be organizmo anatomijos, fiziologijos, instinktų, emocijų, be energijos dėsnų, be biochemijos, hormonų, humorų veiklos.

Tarp baimės jausmo ir valios būna dažnai savotiškas antagonizmas. Juo labiau trokštame, kad baimė pradingtų, tai, lyg tyčia, baimė dar didėja. Pavyzdžiui, patieskime ant žemės siaurą lentą ir mėginkime ją pereiti. Uždavinys visai lengvas. Bet tą pačią lentą patieskime tarp dviejų greta esančių daugiaaukščių namų. Tada retas kuris šita lenta tesugebės pereiti - juo labiau norėsi, juo labiau nesugebėsi. Bet lunatikas tai padarys - neblogiau už katiną. Norėti ir geisti yra ne tas pat. Noras turi ryšį su socialiniais jausmais, o geidimas siejasi su biologinėmis emocijomis, su vegetacine nervų sistema, su hormonais, humorais.

Užėjus baimės jausmui reikia tuojau žadinti priešingą jausmą - drąsą. Iš karto nepavyksta. Prieš tai reikia gerai išstudijuoti visus drąsos jausmo reiškinys, pozas, laikyseną, taip kaip daro artistai, kada jiems reikia išmokyti scenoje vaidinti drąsuolių. Visi drąsos judesiai klauso mūsų valios. Reikia kelis kartus per dieną, geriausiai prieš veidrodį, vaidinti drąsumą, kartu įsivyenant į drąsuolio vidinius jausmus, paleidžiant į apyvertą vaizduotę, papildomą savitaigą:

- Mano judesiai yra energingi, galingi, drąsūs. Aš esu visas - ir fiziškai, ir psi-

chiškai įsitempęs, dvasioje pakilęs, persėjęs tvirtais vidiniais išgyvenimais. Per mano visus nervus srovi galinga nervinė energija, kuri gamina drąsos jausmą.

Vartojant savitaiginį metodą (autotrenin-gą) reikia būtinai konsultuotis su gydytoju, nes kitaip dažnai gaunama neigiamoji įtai-ga, kuri duoda priešingus rezultatus. Savitaiga yra labai galinga priemonė.

Darant drąsos vaidybos ir savitaigos pratimus, reikia kartu visaip ugdyti asme-nybės pagrindines galias - protą, jausmus, valią, charakterį, pasaulėjautą. Reikia skaityti tokias knygas, kurios sukelia bend-rąjį, pagrindinį išsilavinimą, skaidrina lo-giškąjį galvojimą, ryžtingumą.

Drąsos vaidybiniam pratimams ir savi-taigai daugelis greit pristinga kantrybės ir po kelių dienų viską meta. Tokius prati-mus reikia kasdien daryti kelis mėnesius. Kartu reikia lavinti ir įvairius kilnius (mo-ralinius, ideologinius) jausmus. Tam pa-deda menas - teatras, kinas, muzika, groži-nės literatūros skaitymas, dalyvavimas me-ninėje saviveikloje.

Visą asmenybės ugdymo darbą turi ap-vainikuoti kasdieniniai prieš užmiegant ir pabudus ideologiniai (pasaulėjautiniai) ap-mąstymai apie pagrindinį gamtos dėsnį, kas yra mūsų asmenybės progresovariklis, siekiant didžiojo žmonijos idealo - tiesos, gėrio, grožio. Kasdieniniai galvojimai apie idealą daro stebuklus asmenybės augime.

Prieš pradėdant kovą su baimės jausmu, pirmiausia reikia pasitarti su psichoneuro-логу, nes kitaip galima pridaryti įvairių klaidų. Daugelis bailių yra didesnio ar mažesnio laipsnio neurotikai (ūminių ir chroninių formų). Tada reikia pirmiaugy-dyti neurozė, kurios metu neretai pagyvėja baimės jausmas. Be to, ne visiems bai-liams tinka vienas ir tas pats metodas: kas vienam gerai padeda, kitam gali visai nepadėti, kartais net kenkti.

Kova su baime priklauso medicininės pe-dagogikos disciplinai. Anksčiau buvo ma-noma, kad čia tegali padėti tik psichologai, filosofai. Dabar medicina kišasi net į lo-gikos mokslą (neveltui senovėje logika buvo

vadinama "minčių medicina"). Senovėje gydytojai buvo filosofai. Ir dabartinė medicina neapsieina be ideologo-terapijos (gydymas pasaulėjauta ir pasaulėžiūra) - pagrindinio psichoterapijos metodo. Yra nerviniai ryšiai tarp ideologinių jausmų ir biocheminių reakcijų. Bailys geriausiai gyja nuo baimės, kai pats save gydo, pasidaręs sau gydytoju, pradžioje kam nors užvedus į tikrąjį kelią.

Daugelis prašo gydyti baimę vaistais, hipnoze. Vaistai ir hipnozė yra pašalinė įtaka. Daug geriau, kai išmokstame šitą įtaką semtis iš savo sielos gelmių, surandant gydymosi šaltinį savyje. Čia slypi pati galingiausia priemonė kovai su baimė - autogeninės priemonės (autogenezė - iš savęs), treniruotės.

Yra įvairių vaistų, kurie malšina baimę. Visa bėda, kad vaistų veikimas būna laikinas, be to, patys šitie vaistai dažnai blogai atsiliepia į įvairius organus. Vaistai baimės jausmo mechanizmų nesunaikina, o tik laikinai nuslopina, apsvaigina. Vaistai veikia čia ne į priežastis, bet į reiškinius. Baimės malšinamieji vaistai priklauso narkotikų grupei. Susidaro pavojus susirgti narkomanija, kuri žmogų suluošina. Baimės malšinimas vaistais leistinas tiktai gydytojui prižiūrint. Baimės malšinimas alkoholiu, svaiginamaisiais chemikalais nėra tikra kova su baimė. Aukštosios drąsos nesukelia jokia chemija, kuri teturi ryšį tik su biologine drąsa. Reikia skirti biologinę drąsą nuo asmenybinės drąsos.

Geriausias būdas kovoti su baimė yra išmokymas išvystyti ir sužadinti drąsos emociją: norėdami kovoti su tamsa, mes ne "naikiname" tamsą, bet "gaminame" šviesą. Drąsos emocija išstumia baimės emociją.

Drąsos emociją reikia ugdyti ne viena, bet visomis priemonėmis, kompleksiškai - vanduo, gimnastika, apsitrynimai, dvasiniai pratimai, visoks organizmo grūdinimas.

Visas drąsinimo darbas trunka metus, net dvejus. Per šitą laiką darant visus nurodytus pratimus žmogus žymiai pasikeičia ir kūniškai, ir dvasiškai.

Juozas MACEVIČIUS

PORTRETAS

Jūs norite nupiešti manąjį portretą?
O ar jūs bandėte
Raudoną vėliavą nupiešti?
Ar jūs surasite tokių dažų paletę,
Ar sugebėsite juos taip atmiešti,
Kad vėliava plazdėtų kaip gyva?

Jūs sakote —
Tai paprasta spalva.
Aš jums galiu šiuo atveju pritarti.
Palaukite!
Jūs klaidą darote iš karto,

Suvaržę kontūrais jos laisvą skrydį,
Nejaugi vėliavos neteko jums matyti
Kur nors —
Darbe, kovoje ar šventėje?

Su šita vėliava
Aš atėjau gyventi.
Ji plazda man didinga ir laisva,
Kaip amžiaus ritmas, nuotaika, spalva.

Bandykit perpiešt vėliavą iš naujo.
Bet prieš pradėdami ją piešti,
Pasakykit,
Ar jūs pažįstat tokią spalvą —
Kraują?

Pažįstat?
Tai kam jums piešti manąjį portretą,
Tai kam raudoną vėliavą tapyti?
Kai mano kraujas
Jūsų gyslom ims tekėti,
Ką benupiešit jūs —
Ar saulę tekančią,
Ar paprasčiausią žemės pėdą, —
Jūs prieš akis turėsit
Manąjį portretą.

RELIGINGUMUI BLĖSTANT

Kodėl ir kaip vienuolis tapau ateistu

BRONIUS JAUNIŠKIS

Augęs religinėje aplinkoje, skurdžiame kaimo kampelyje ir išauklėtas religine dvasia, aš šventai tikėjau ne tik dievu, bet ir vaiduokliais, raganomis ir sapnais. Namiškliai ir bažnyčia buvo įdiegę ne tik dievo meilę, bet ir jo baimę. Kad tvirčiau tikėčiau dievu, buvau gąsdinamas velniais, pragaro bausmėmis, mirtimi ir kitomis nelaimėmis. Todėl vos netapau fanatizmo auka, nes atsidūriau saleziečių vienuolyne.

Jau tada pastebėjau, kad kuo labiau žmogus gyvenimo užguitas, kuo mažiau raštingas, tuo labiau religingas. Vienuolynas pripažino tik dievo "mokslą" - bažnyčios mokymą, kurį vienuoliai privalėjo laikyti šventa teisybe, ir kuriuo negalima buvo abejoti, nenorint įpulti į sunkią nuodėmę. Vienuolyno vadovybė - tėvai vienuoliai gerai suprato, kad kuo mažiau žinoma apie gamtos mokslus, tuo labiau tikima antgamtiniu pasauliu, stebuklais ir dievu. Religija tampa vargstančio žmogaus iliuzija, o nesėkmės atrodo kaip lemtis. Kad nebūtų taip skaudu dėl varganos padėties, religingas žmogus guodžiasi, kad tokia esanti dievo valia.

K. Marksas rašo: "Religinis skurdumas tuo pačiu metu yra tikrojo skurdumo išraiška ir protestas prieš šį tikrąjį skurdumą". (K. Marksas, F. Engelsas. Apie religiją. V. 1958, p. 32.) Taigi ir aš protestavau: "Palaukite", - galvojau tada, - "šitaip nebus! Aš dabar vargstu, bet po mirties atsigausiu danguje, o jūs - žemės laimingieji - kentėsite!" Juk vienuolis vienuolyne neišbūtų ir mėnesio, jeigu negalvotų, kad visa ta keista tvarka skirta jo sielai išganyti.

Kiekvienas vienuolis, pradėjęs suprasti vienuoliško gyvenimo beprasmybę, stengiasi ištrūkti iš klauzūros sienų, bet tai padaryti ne visada gali. Iš vienuolyno aš išėjau susiklosčius ypatingomis aplinkybėmis -

kūrėsi Tarybų valdžia Lietuvoje. Tada buvo 1940 metai, ir laisvai atsidarė vienuolynų durys. Bet dievo baimė dar ilgai kankino mane.

Vienuolynas man padėjo suvokti religijos absurdiškumą. Vienuolis tikinčiųjų akyse yra laikomas dievo išrinktuoju, aukštesniu už kunigą. Jis - visų tikinčiųjų pavyzdys. Jeigu tikėti šventųjų aprašymų legenda, šventasis Simonas - vienuolis stulpininkas dieną ir naktį, per liūtis ir audras stovėdavęs po grynų dangumi ant aukšto stulpo. Vieną kartą jis norėjęs sužinoti iš savo vyresniųjų, ar ta jo auka yra maloni dievui. Vyresnieji liepė jam kuo greičiau nulipti nuo stulpo ir grįžti į savo celę. Vos išgirdęs paliepiamą šventasis Simonas jau buvo bekeliąs koją, bet vyresnysis jį sulaikęs:

- Pasilik, tėve, nes tavo paklusnumas yra ženklas, jog viešpats dievas nori, kad tu tikinčiųjų pavyzdžiui taip gyventum.

Iki ko prieitų žmonija, jeigu pasektų šventuoju Simonu? . . .

Besimokydamas Kauno vidurinėje suaugusių mokykloje, o vėliau studijuodamas Vilniaus valstybiniame universitete, susidūriau su laisvąja mintimi. Mano sąmonė atbudo iš religinio sapno. Žinoma, tai vyko pamažu ir palaiptai. Iš karto dievo neatmečiau, tik buvo neaišku, kodėl jis toks abejingas žmonių vargams ir kančioms. Bandžiau čia pritaikyti bažnytinį teiginį: "Ką dievas myli, tam ir kryželį siunčia". Keistai atrodė ta meilė. Net jeigu jis išmintingas, tai kodėl tokį netobulą pasaulį sukūrė, kad jį reikia žmogui taisyti. Pirmiausia suvokiau, kad bažnyčia klaidinga, nes ją sudaro dvasininkai - tokie pat žmonės, kaip ir kiti. Paskui pradėjau galvoti, kad beprasmiškos yra ir apeigos. Dievas ne garbėtroška: kam reikia jį garbinti.

Kai pagaliau, ilgai ir atkakliai kankina-

mas šių minčių, perpratau, kad ne dievas žmogų, o žmogus savo vaizduotėje sutvėrė dievą, lyg pančiai nukrito nuo manęs dievo baimė. Kartais apie tai papasakodavau ir kitiems. Vienuoliai saleziečiai mane perspėdavo, kad tylėčiau. Ir aš tylėjau, bet jie netylėjo. Vienuoliai tėvai toliau skelbė savo pažiūras. Kartą neiškentęs vienam ir pasakiau:

- Aš tyliu, o jūs tebeplušat! Negi jūs nepasitikite dievo galybe ir bijote mano atviro nuomonės? . . .

Tada jis mane ėmė vadinti išdaviku, nors prieš religiją dar nė žodžio nebuvau viešai išsitaręs.

Ir tokiu būdu aš įsijungiau į aktyvų visuomeninį švietimo darbą, kad padėčiau žmonėms susidaryti teisingas pažiūras į religiją.

Apie žemišką religijos kilmę liudija žmonijos istorija. Jau senovės graikų filosofas ir poetas Ksenofonas (570-466 metais prieš mūsų erą) vienas iš pirmųjų ateizmo istorijoje ėmė kritikuoti antropomorfinę religinių vaizdinių pobūdį teigdamas, kad žmonės dievą sukūrė pagal savo paveikslą. Ir iš tiesų: pirmykščių laukinių žmonių sukurta religija - laukinė, japonų dievai - japoniški, žydų - žydiški. Davatkos dievas - su barzda senelis, o kultūringesnio žmogaus - ir dievas kultūringesnis. Be to, šiandien akivaizdžiai matyti, kaip, pavyzdžiui, Vatikanas tvarko katalikų dangaus reikalus. Kadangi šiais laikais beveik niekas jau nebepasnikauja, tai ir bažnyčia, prisitaikydama prie tikinčiųjų - prie naujų gyvenimo reikalavimų, panaikino pasninkus.

Skelbdamiesi Kristaus vietininkais žemėje, popiežiai tvirtina, kad jie neklaidingi tikėjimo ir doros klausimuose. Bet pasirodo, kad ne visi buvo neklaidingi religijos požiūriu. Juk vieni "neklaidingieji" paskelbė ar pripažino vienus šventuosius, o kiti "neklaidingieji" dabar meta juo iš šventųjų tarpo. O ištikrųjų šventųjų eilių valymas, tai pripažinimas, kad katalikų bažnyčia taip pat žemiška ir klystanti organizacija. Dabar, stengdamiesi pataisyti pašlijusius religinius reikalus, popiežiai šaukia

įvairiausius pasitarimus, leidžia nutarimus ir taiso praeityje padarytas klaidas.

Kai kam, atrodo, kad ateistams nėra reikalo kovoti su dievu, kurio nėra. Todėl vertėtų paaiškinti apie ateistinio darbo pobūdį ir tikslus. Ateistai kovoja su klaidingais žmonių įsitikinimais, aiškina jiems, kokios religinių įsitikinimų žemiškos priežastys, kas pagimdė klaidingą teoriją apie dievo buvimą ir taip pat susijusią su šia teorija praktiką - religinį kultą.

Ateistai iš tikrųjų nesijuokia, o rimtai nori padėti žmonėms susivokti, kad jie suprastų religinių pažiūrų žemiškas priežastis ir užuot guodęsis tuščia dangaus viltimi, stengtųsi geriau ir gražiau gyventi žemėje. Ateistai stengiasi, kad žmogaus gyvenimas būtų be jokių prietarų, be jokios dievo ar velnio baimės.

VYTAUTAS RUDOKAS

Antrasis gyvenimas

Poetai dosniai išdalija širdį,
Triukšmauja, geria su visais kartu,
Po to, legendom ar dainom pavirtę,
Toliau gyvena širdyse kitų.

Kaip spindesys žvaigždžių, kurios užgesę,
Gyvi darbais, kūryba, mintimis,
Jie ir šiandieną savo žygį tęsia,
Lyg antrąsyk gyventų su mumis.

Mes jaučiame bičiulišką jų petį,
Ir niekas nenutrauks gyvos gijos;
Svarbaus atsakymo kely neradę,
Mes kreipiamės kaip į draugus į juos

Ne tik tuomet, kai švenčiam jubiliejų...
Ko jie nespėjo, stengiamės pratęst, —
Jų šviesios godos tartum įsilieja
Į mūs poezijos pavasario šventes.

Kasmet juos primena žolės žalumas,
Gegužy prasiskleidę pumpurai,
Ir kadagių pakvėpęs laužo dūmas,
Ir rytmečiai, ir tylūs vakarai,

Ir skamba jų balsai lyg įrašyti
Aukštaičių, suvalkiečių atminty...
Širdy brandintas žodis perlais švyti, —
Ne, jie negali būti pamiršti!

Vandalinas JUNEVIČIUS

Užsieniečių įvertinimas

Nelengva svetimojoje šalyje išskilti, o pralenkti vietinius meistrus dar sunkiau. Bet yra buvę tokių atvejų. Įdomiausia, kad tai padarė mažos tautos sūnus. Čia turiu galvoje prieš penkiasdešimt metų (1924.V.5) New Yorke mirusį medalininką ir plaketininką mūsų tautietį Viktorą Baranauską, kurį amerikiečiai vadinę Viktor D. Brenner.

Jis gimė 1871 m. birželio 12 d. Lietuvoje Šiaulių mieste graverio šeimoje. Tėvo pamokytas, nuo 16 metų pradeda savarankiškai verstis. Iš pradžių dirba tėviškėje, o vėliau atvyksta duonos pelnytis į Kauną. Žmonės greit pastebi, kad Viktoras puikiai atlieka užsakymus. Klijentūra pastoviai auga. Tai kelia pavydą kitiems graveriams. Pagaliau nevidonai įskundžia V. Baranauską policijai, kad esą jis padirbinėja pinigus ir padaręs aukšto valdininko antspaudo dublikatą. Už tai gresia didelė bausmė. Viktoras suimamas, bet iš areštinės laimingai išsprunka ir 1890 metais pabėga į Ameriką.

Atsidūręs New Yorke, V. Baranauskas gauna darbą metalinių ženklų ir medalių dirbtuvėje. Kurį laiką bosas į naują darbininką žiūri kaip į kiekvieną grinorių, bet tas trunka neilgai. Darbas meistrą pradeda girti. Po kiekvieno atlikto užsakymo Viktoras gauna vis sunkesnius, sudėtingesnius ir su visais sėkmingai susidoroja. O kai padaro Liudviko Bethoveno medalio modelį, užsakytą New Yorko Muzikos draugijos, meno kritikai tiesiog nustemba, kad nebaižęs specialių mokslų vaikiną geriau sukūrė modelį, negu diplomuotas menininkas. Atsiranda mecenatų, kurie duoda lėšų ir siunčia Viktorą pasimokyti į Paryžių. 1898-1900 metais studijuodamas Juliano akademijoje, jis artimai susidraugauja su įžymiuoju prancūzų skulptoriumi Ogiustu Rodinu ir medalininkais praktikais. Iš jų išmoksta daug meno paslapčių, pagilina savo žinias.

Kūrybiniame užsidegime auga ir bręsta jaunas talentas, vystosi jo meistriškumas. Mokytojai gėrįsi V. Baranausko gabumais, pažanga, produktyvumu. Jų paskatintas, 1900 m. su savo kūriniais pasirodo Paryžiaus pasaulinėje, 1901 m. Bufalo, 1904 m. Sent Luiso parodose, kur laimi pirmąsias dovanas. Apie jo sugebėjimus iš spaudos sužino plačioji visuomenė. Jam užsakymus duoda JAV vyriausybės nariai. Tas rodo, kad tuo laiku Niujorke jis buvo vienas iš gambiausių menininkų.

1908 m. prezidentas Teodoras Ruzveltas, bepozuodamas V. Baranauskui, kuris kūrė Panamos kanalo medalį, pastebi jo pagamintą bronzinį plaketą su buvusio prezidento Abramo Linkolno atvaizdu. Šalies vadovui kūrinys labai patiko ir paveda panašų paveikslą padaryti naujam Amerikos centui. Užsakymą Viktoras įvykdo ir 1909 m. su A. Linkolno atvaizdu išleidžiamas JAV centas. Visuomenė gėrįsi pinigų meniškumu, bet ir čia atsiranda pavyduolių, kurie spaudoje pradeda priekaištauti, kad monetoje matosi inicialai VDB. Netrukus vyriausybės įsakymu tos raidės pašalinamos, tačiau 22,-350,000 tokių centų jau buvo paskleista po plačią šalį. Žinodami, kad ateityje jų vertė keleriopai padidės, pinigų kolekcininkai gaudyte gaudė centus su VDB inicialais.

Per palyginti trumpą amžių V. Baranauskas pagarsėjo savo darbais ne tik JAV, bet ir už jų sienų. Jis gamino pinigų modelius ir Dominikos respublikai. Jo įvairių kūrinių turi Amerikoje Bostone meno muziejus, Čikagos dailės institutas, Niujorko Amerikos numizmatikos draugijos muziejus, Europoje Miuncheno gliptoteka, Liuksemburgo valstybinis, Paryžiaus numizmatikos muziejai ir kitos įstaigos bei pavieniai asmenys.

Gyvendamas ilgesnį laiką Amerikoje ir nuolat bendraudamas su vietos žmonėmis, V. Baranauskas gerokai primiršo tėvų kalbą, tačiau visada didžiavosi, kad kilęs iš tėvo graverio, jog esąs lietuvis. Nors iš tėvynės buvo priverstas bėgti, bet ją minėjo su meile ir pagarba.

V. ULČINSKAS

Laiškas iš Dainavos

(Nuo kalno, kur ilsisi Rojus Mizara)

Gražių vietų yra Dzūkijoje. O apie Merkinę ją dar vadina Dainava. Vienas iš nuostabiausių gražių jos kampelių yra kalnas, kur ilsisi mūsų rašytojo Rojaus Mizaros pelelai, dabar pradėtas vadinti Juodžio kalnu. Užkopus į šį kalną atsiveria nuostabių vaizdų tolumas.

Nuleidus žvilgsnį į Juodžio ežero krantus, skardžius pamatai dzūkų Šveicariją! O kai akys nuklysta į tolimas Sudavijos lygumas už Nemuno arba į miškingąją Merkinę, tai ir kvapą užgniaužia didingas reginys. To grožio žodžiais negali išsakyti - jį pajusi tik pats pamatęs. Kas lankosi Lietuvoje būtina turėti ant jo užlipti, nes jo nematęs nepajusi savo krašto pilno grožio. Pasiiekti jį lengva, nes asfaltuoti keliai čia atves iš pat sostinės Vilniaus.

Būnant ant šio didingo kalno, besigrožint gamtos sukurtais vaizdais, nuklysti į tolimą praeitį, artimą ir dabartį. Va tolumoje už Nemuno vagos, už padūmavusios lyg miškų juostos, tolimi siluetai Seirijų, kurie mums davė dailininką A. Žmuidzinavičių ir poetą Vanagėlį, drobėse ir eilėmis išreiškusių mūsų krašto grožį, savo meile jam, o rytuose, miškų miškuose Subartonyse - rašytojo Vinco Krėvės tėviškė. Taigi, ir Rojus Mizara ir Vincas Krėvė mindžiojo šią žemę, šį kalną, grožėjosi ežerų blizgėsiu ir šlovino ją savo raštuose. Kaip Krėvė ėjo jauniman Savilionyse, taip Mizara Subartonyse. Tą aš girdėjau iš tų, kurie su jais kartu šoko. Į šiaurę nuo Juodžio kalno, už Noškūnų miškų, - Galintėnai - rašytojo Juliaus Būtėno tėviškė. O iš šio kalno papėdės, Periškių sodžiaus, yra kilusi dai-

Rojus Mizara savo darbo kambary

nininkės Marijos Aleškevičiūtės motina. Taigi, ši vietovė yra derlinga ne vien grybais, bet ir menininkais.

Ne vien menininkų davusi ši apylinkė, bet ir šiaip mokslo žmonių, kaip iš Galintėnų istoriką Roką Varakauską, iš Raitininkų net du medicinos mokslų daktarus Vincą Lapinską ir kitą Vincą Lapinską, ir k. O jauniesiems karta yra labai daug išsimokslinusi ir jų visų nesuskaičiuosi ir neišvardinsi šitame laiške.

Turtinga ir savo praeitimi ši vietovė. Čia, matomose nuo kalno tolumose, kovėsi su caro kazokais 1863 metų sukilėliai, jų slaptuvės likučiai ir po šiais dienai yra Makniūnų miške, o kapų likučiai Živulčiškėse ir prie Seirijų. 1905 metais iš Savilionių kaimo J. Jurgaitis su J. Lepeška iš Samūniš-

kų kaimo Merkinės uradnykui nulupo antpečius, išvijo iš valsčiaus būstinės ir savo revoliucinę valdžią pastatė. Makniūnuose veikė slapta mokykla, kurioje nemokamai mokėsi aplinkinių valstiečių vaikai, jų tarpe ir Rojus Mizara. O Makniūnų dvaro sode - parke R. Mizara daug dirbo prieš išvykdamas į pasaulį. Yra ir dabar tas rūsio langelis pro kuri R. Mizara įsikalęs vini į lazdos galą baksnojo obuolius ir valgė. Tą langelį jisai pats rodė, kaip pirmą kartą lankėsi čia. Buržazijos valdymo metais šioje apylinkėje buvo stiprus komunistinis pagrindis. O per antrąjį pasaulinį karą vietos partizanų būriai kovėsi su hitlerininkais.

Gaji čia ir tautosaka, liaudies menas, ypač audiniai, kuriuos dar ir nūnai dzūkės audžia. Dabar drobių ir šaračkų niekas neaudžia, nes pramoniniai audiniai pigūs, o audžia meniškas staltieses, lovatieses ir k. iš medvilnės ir šilkų. Tai labai gražūs audiniai. Nebedūzgia vakarais rateliai ir nebesigirdi rudenių mintuvų terškėjimų - linų savo namų darbui niekas neaugina, nėra reikalo juos auginti ir apdirbti. Moterys nuo to varginančio darbo pasiliuosavo. Daug prietarų išrauna plintanti sparčiai šviesa. Jeigu R. Mizaros jaunystės laikais veikė viena slapta mokykla tai nūnai čia, Ryliškiuose, veikia vidurinė mokykla ir Makniūnuose 8-tuonmetė, Makniūnuose modernė mokykla, su sporto sale, dūšais, valgykla, kur vaikai ne tik mokosi, bet ir pavalgo, sportuoja, nusiprausia. Jeigu dar 1935 metais dalijomės iš Povilo Mizaros gautą, Rojaus prisiųstą knygą, tai šiandien čia veikia du knygynai: Makniūnuose ir Ryliškiuose su tūkstančiais knygų, kurias kas nori skaito nemokamai.

Išnyko ir vaidinimai kluonuose, kur ir man pačiam teko daug kartų vaidinti. Nūnai Makniūnuose ir Ryliškiuose puikūs kultūros namai, su didelėmis salėmis ir scenomis, kur atvykę ir iš Vilniaus artistai gali pasirodyti. Dažnai atvažiuoja artistai profesionalai, stato veikalus, koncertus. O jeigu suskaudo danti, čia pat Ryliškiuose dantistas nemokamai išgydys, pataisys ar ištrauks. Ir pėsčiam nereikia eiti, nes iš Alytaus bei Druskininkų pro Makniūnus ir

Ryliškius eina aštuonis kartus į ten ir atgal autobusas. Per toli nuklydau į šali, ale dovanos gerbiami skaitytojai, nes stovint prie rašytojo Rojaus Mizaros kapo ir žvelgiant į tolius, slenka mintyse tolima ir artima praeitis ir dabartis.

Užkopęs į šį kalną, atsistojęs šalia R. Mizaros kapo - paminklo, pradedi suprasti dėl ko tiek daug velionis sielojosi, jį mylėjo, dėl jo gražesnės ateities paaukojo savo visą gyvenimą, savo sugebėjimus ir pagaliau pats čia atsigulė - netoli kur ir gimė.

Tylus kalne kapas, tylios stovi pušes, lyg sargybiniai jo - laukia tų, kurie myli savo kraštą, jo grožį ir tuos kurie kovojo dėl jo.

Nepamirškite užkopti į šį gražių vaizdų kalną.

DANUTĖ KAZLAUSKAITĖ

●
Tas šiaudų nešimas —
Ta gelsva diena.
Tas kiemo žolynas
Ir tvora sena.
Vėjo baltas šuoras.
Motinos glėbys.
Ir vaikystės kraštas —
Dulkių debesys.

V o k e

BALYS JAKUBAUSKAS

●
Ir viskas gražu,
nekartota.
Tik reikia melodijos
lengvo grakštumo
ir žodžių tai dainai,
kai baigiasi darbas,
ir vaikui saldinių,
ir sau ko nors reikia.
Praplyšęs dangus,
ir susmegęs į žemę
lietaus šiltas klanas
po kojomis klega,
ir varstomos durys
į tavo gyvenimą
girgžda buitlies vienodumą.

K a u n a s

GYVENIMO TIKSLAS – NEŠTI DŽIAUGSMĄ ŽMONĖMS

Algirdas Vyžintas

Dabar plačiai žinomą respublikos nusipelnusių liaudies dainų ir šokių ansamblių "Lietuva" prieš gerus dvidešimt metų žmonės vadindavo trumpai – Švedo ansamblis. Jonas Švedas buvo jo steigėjas, jo meno vadovas ir dirigentas, repertuaro autorius, liaudies instrumentų orkestro kūrėjas ir jo dalyvių mokytojas, apskritai viso kolektyvo spiritus movens, gyvoji dvasia. Ir šiaandien, prisimindami TSRS liaudies artistą, Valstybinės premijos laureatą, profesorių Joną Švedą jo šešiasdešimt penktųjų gimimo metinių proga, visų pirma regime jį energingą, giedrą, tvirto stoto, apsirengusį liaudišku kostiumu ir bestovintį savo ansamblio priešakyje. Toks jis liko šimtų tūkstančių žmonių atmintyje, mačiusių ir girdėjusių liaudies ansamblių visuose Lietuvos kampeliuose, dešimtyse brolišųjų respublikų miestų ir kaimų.

Tačiau profesoriaus Jono Švedo veikla sietina ne tik su ansambliu. Ryški jo asmenybė paliko nedylančių žymių daugelyje mūsų muzikinės kultūros barų. Praėjo beveik metai nuo mums jį atėmusios dienos

(J. Švedas mirė eidamas 63 metus 1971 m. spalio 15 d.), ir iš laiko perspektyvos dar svariau skamba kadaise jo pasakyti žodžiai, gyvenimo išminties ir tvirtos jo asmenybės padiktuoti patarimai ir pamokymai, taip pravertę mums, jo mokiniams.

Buvo jis paprastas, nuoširdus žmogus. Dalykiškas. Praktiškas. Atviras. Principingumą mokėjo derinti su kruopštumu ir darbštumu. J. Švedas nemėgo gražbyliauti, o "droždavo" tiesiai, "praktiškai" - ir bendradarbiams, ir draugams, ir savo studentams. Nei individualiame pokalbyje, nei susirinkime jis nedelsdavo pasakyti savo nuomonę. Tegu ne visada būdavo šimtu procentų teisingas, bet išklodavo viską "kaip jam atrodo ir be pagražinimų", tuo įnešdamas polemiskos dvasios. Dažnokai kildavo diskusija "dėl Švedo nuomonės".

- Nesėskite į paskutines eiles, nesivaržykite, nebūkite per daug kuklūs. Jums daug patikėta. . . Jei turite aiškų tikslą, teks jį ir apginti, ir savo tiesą įrodyti. Neišvengsite nei rūpesčių, nei kovos, - sakydavo profesorius savo studentams. O kartėlio minutę, po kokios nors nesėkmės, intymiai "paguosdavo" liaudišku posakiu: "Už vieną muštą dešimtį nemuštų duoda, brolyti".

J. Švedas niekada nebuvo sočiai ramus. Jį viskas jaudino. Jis nuolat "sirgo" visais muzikinės kultūros reikalais. Čia būrė visiškai naują meno kolektyvą, čia steigė konservatorijoje nebūtą katedrą, aktyviai ir produktyviai kūrė, rašė straipsnius, rengė vadovėlius. Viskam reikėjo valios, jėgos, užsispyrimo. Greta visų šių užmojų profesorius sugebėjo gražiai tvarkyti žurnalus, protokolus, natų rankraščius, reikalauti to paties iš studentų.

Į "liaudininkus" (taip buvo vadinami 1945 metais Švedo įsteigto liaudies instrumentų skyriaus studentai) pradžioje konservatorijoje žiūrėta skeptiškai, bet profesorius užsimojo išsiugdyti gerų profesionalų savo įkurto liaudies ansamblio orkestrui, ir "spaudė" jaunuolius. Paties ansamblio istorija tuo metu dar buvo neilga. J. Švedui buvo pavesta organizuoti liaudies ansamblių lemtingaisiais 1940-aisiais metais. Tada ir

prasidėjo liaudies instrumentinės muzikos, liaudies dainos ir šokio atgimimas. Kanklės, birbynės, skudučiai, lumzdeliai kiekvienas atskirai gerai skambėjo, bet kaip suderinti visus šiuos liaudies instrumentus, kad jie neprasčiau skambėtų ir kartu?

Ansamblio veteranas Ignas Brazdeikis vaizdžiai prisimena tuos laikus, kai atsirado pirmoji chromatinė birbynė. Tada, 1951 m. kovo 8 d., J. Švedas susiderėjo su I. Brazdeikiu prie viso kolektyvo iš 50 rublių. Sąlyga - I. Brazdeikiui reikia per mėnesį išmokyti pagroti "Dieduko" polką. Su Žemaitišku užsispyrimu dirbdamas, atlikėjas balandžio 8 dieną polką pagrojo. J. Švedas iškilmingai įteikė 50 rublių ir pasakė: "Dabar įsitikinau, kad ir liaudies instrumentams galima rašyti techniškai". Tada atgimė "Lenciūgėlio" ir kitų liaudies šokių muzika, daugiau pradėta reikalauti ir iš konservatorijos liaudies instrumentų skyriaus studentų. Pasirodė, kad birbynės ir kanklės gali nenusileisti klasikiniams instrumentams. Rūsti buvo pirmųjų pokario metų žiema. Filharmonijos salės, kuriose vyko ansamblio repeticijos, buvo nekūrenamos, langų stiklai išbyrėję, žmonės ne visada sotūs ir šiltai apsirengę, bet meno vadovo optimizmas buvo nepalaužiamas. Ir visi dirbo, tikėdami dideliu ir kilniu tikslu, kolektyvo ateitimi. O kas suskaičiuos nemigo naktis, kada spingsulei mirksint būdavo kuriamas repertuaras? Anomis šaltomis pokario metų sąlygomis gimė patys šilčiausi J. Švedo kūriniai: "Tykia tykia Nemunėlis teka", "Pasvarcyk, antela", "Kas bernelio sumislyta", "Pradeda aušrelė aušti", linksmoji "Pempelė", "Oitu, Joneli", "Šėriau šėriau sau žirgelį" ir kitos dainos, buvo aranžuota daugelis liaudies šokių ir žaidimų. Tų laikų ansambliciai prisimena, jog vadovas kone kas rytą atnešdavo į repeticiją naują kūrinį, o kur dar nuolatiniai ieškojimai, instrumentų tobulinimas, ansamblio darbo principų, meninės disciplinos formavimas! Visa tai priklausė pirmiausia nuo vadovo asmenybės. Profesorius dažnai mums kalbėdavo apie meno vadovo vaidmenį, jo tipą, pabrėždamas, jog

vadovo visko išmokyti negalima, jis išauga darbe, kūrybiniuose ir organizaciniuose kolektyvo reikaluose. Pokalbiuose apie meno vadovo darbą, profesorius pabrėždavo, kad ansamblis - sudėtinga mašina. Reikia pažinti kiekvieną jos sraigtelį. Reikia turėti daug žinių, organizacinių įgūdžių, kad sukurtum sveiką kūrybinę darbo atmosferą. O kolektyvo kultūra priklauso nuo vadovo kultūros. Šios mintys skamba kaip priešais visiems J. Švedo mokiniais. Greta teorijos gyvu pavyzdžiu mums buvo paties profesoriaus darbas. Jo platūs interesai, profesinės žinios iš daugelio meno ir kultūros sričių mums visuomet imponuodavo.

Neįsivaizdavome dainų šventės be J. Švedo. Jis visų Tarybų Lietuvos dainų švenčių vyriausias dirigentas, organizacinio komiteto ir meninės komisijos narys, konsultantų šefas, respublikinių apžiūrų žiuri pirmininkas, seminarų dėstytojas.

J. Švedo laikų ansamblio dainas, šokius, instrumentinius kūrinius dabar vadiname klasikiniiais. Šie kūriniai buvo taikyti ansambliui, čia jie ir prigijo. Kompozitorius gerai žinojo žanro specifiką, jautė liaudies skonį, liaudiškąsias intonacijas ir iki galo liko ištikimas paprastumui, nuoširdumui, melodingumui, nors kartais dėl to ir tekdavo išklaustyti ne visuomet palankių savo kolegų nuomonių. "Kolūkietiškas valsas", kantatos, skirtos Tarybų Lietuvos 10-čiui ir 20-čiui, "Klonių aidai", koncertas kanklėms su liaudies instrumentų orkestru, pjesės birbynėms, kanklėms, skudučiams, daugelio liaudies šokių muzika šiandien skamba liaudyje, kaip sava, kartais net nebepaminint autoriaus. Jonas Švedas tikrai dėl to nepyktų, nes jo gyvenimo tikslas buvo kurti ir nešti džiaugsmą žmonėms.

Iš "KULTŪROS BARAI" 1973 Nr. 9

Paulius Širvis

SURASKI TĄ ŽVAIGŽDELĘ

Guliu po rudenio dangum žvaigždėtu,
Krūtinę žalzdos degina ugnim.
Greit pasaka melsvų akių mvlėtų
Išblės kaip sapnas su manim.

Gal tu šianakt maštai, pravėrus langą?
Surask tą patį žiburį dangaus.
Žiūrėsi tu, žiūrėsiu aš padangėn
Blausiom akim užgesančio žmogaus.

Ir taip iš tolo žvilgsniai susitiktų
Ties ta žvaigžde, šviesiaja aušrine...
Tik neliūdėk, tvirtesnė pasilik tu,
Lalkyk vis vien kovojančiu mane.

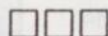
O priešal krinta, kryžiais pasilieka —
Vis ant kalnelių stoja pakeliai...
Ir ateity — per mano kapą niekad,
Jie niekad niekad nepraeis!

Tik švilpia kulkos, tik ašnotės smilgos,
Tik šaltas vėjas užia apkasals,
Draugai atakon sūbtels neužilgo...
O kaip norėčiau kilti su visais!

Laimingai jums, laimingo, broliai, kelio!
Širdis tuksena vis lėčiau, lėčiau...
O tu, miela, suraski tą žvaigždėlę,
Kurį šianakt užgesdamas mačiau...

LLD Reikalai

IEVA MIZARIENĖ, Centro Sekretorė

PAKEITIMAS UŽ

PRAĖJUSIUS METUS KNYGOS

Sužinojome, kad Raimondo Kašausko knygos "Taip arti laimės" nebus galima gauti iki pabaigos šių metų. Tad jos vietoje parinkome įžymaus Lietuvos rašytojo Juozo Paukštelio knygą "Jaunystė". Ji bus duodama už 1973 metus. Ją gausime apie pabaigą kovo mėnesio.

Tai gražaus pasiskaitymo knyga apie gyvenimą Lietuvos kaime senosios santvarkos žlugimo išvakarėse. Apie šį romaną "Mažoje Lietuviškoje Tarybinėje Enciklopedijoje" rašoma, kad knygoje "giliau atskleidžiami socialiniai kaimo prieštaravimai, darbo valstiečių klasinis sąmonėjimas, sukurta spalvinga buožės Morkuvienės figura, poetiškas jauno, besiveržiančio į mokslą samdinio Valento paveikslas".

Mums atrodo, kad ši knyga turėtų ypatingai patikti mūsų senesnio amžiaus skaitytojams, kurie išvyko iš savo gimtinės, palikdami kaimus su visais jų tų dienų sunkumais.

JUBILIEJINIŲ 1975 METŲ PLANAI

Iš kolonijų jau ateina žinių apie ruošimąsi jubiliejiniams metams. Jau raštų gauname Almanachui - žinoma, prašome dar daugiau. Ypatingai, prašome nuotraukų iš praeities veiklos.

Ekskursijai į Lietuvą irgi jau turime atsiliepiimų. Neužilgo pranešime pagrindinius planus.

Prašome kuopų ruošti savo kolonijose pobūvius 1975 metais. Mūsų Draugijai dirva dar gana plati, jeigu tik mes visur ir visi daugiau į ją kreipsime dėmesio.

Kanados LLD draugai taipgi ruošiasi jubiliejui. Ypatingai, pagirtinai su raštais pasirodė L. ir P. Kisieliai iš Montrealio. Pasižadėjo ir Kanados Centro Komiteto draugai paruošti medžiagos Almanachui. Laukiame.

"ŠVIESOS" REIKALAI

Leidimas žurnalo "Šviesa" tai vienas iš garbingiausių ir naudingiausių mūsų Draugijos užmojų. Kokia kita draugija, nežiūrint kokių pakraipų, galėjo per keturiasdešimt metų arba tebegali išlaikyti tokį žurnalą? Bet turime prisipažinti, kad kainoms kylant, infliacija paliečia ir mus. Žurnalo išleidimas kiekvieneriais metais darosi sunkesnis. Jeigu ne aukos bei palikimai narių, jokiū būdu negalėtume leisti žurnalą ir dar duoti nariams bent vieną knygą per metus tik už \$2 narinio mokesčio.

Tad ir prašome narių: nepamirškite Draugijos finansiniai!

SVEIKINAME MOTERIS

Nors žurnalą gausite po Kovo Aštuntosios - Tarptautinės Moters Dienos minėjimo, bet visvien norime šia proga pasveikinti visas mūsų nares, kurios taip veikliai ir energingai darbuojasi mūsų Draugijoje.